

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA**

Evidenčné číslo: 102004/I/2024/36122176489990660

**TEMATICKÉ CESTY PRE ROZVOJ
KULTÚRNEHO CESTOVNÉHO RUCHU**

Diplomová práca

2024

Bc. Jozef Galko

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA**

**TEMATICKÉ CESTY PRE ROZVOJ
KULTÚRNEHO CESTOVNÉHO RUCHU**

Diplomová práca

Študijný program: manažment cestovného ruchu

Študijný odbor: ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: katedra cestovného ruchu

Vedúci záverečnej práce: doc. Ing. Paulína Krnáčová, PhD.

Bratislava 2024

Bc. Jozef Galko

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracoval samostatne, a že som uviedol všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

Bc. Jozef Galko

Pod'akovanie

Touto cestou by som chcel veľmi pekne pod'akovať svojej vedúcej záverečnej práce doc. Ing. Paulíne Krnáčovej, PhD., za jej čas, ochotu, cenné rady a odbornú pomoc počas celej doby spracovania záverečnej práce.

Dátum:

.....

Bc. Jozef Galko

Abstrakt

GALKO, Jozef: *Tematické cesty pre rozvoj kultúrneho cestovného ruchu*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; Katedra cestovného ruchu. – Vedúca záverečnej práce: doc. Ing. Paulína Krnáčová, PhD. – Bratislava: OF EU, 2024, 71 s.

Cieľom záverečnej práce bolo navrhnúť tematickú cestu, ktorá rozšíri ponuku produktov kultúrneho cestovného ruchu na Slovensku a vytvoriť komunikačnú kampaň pre zvýšenie povedomia o tejto tematickej ceste s následným stanovením prínosov vytvorenej tematickej cesty. Práca je rozdelená do 4 kapitol, ktoré obsahujú 11 grafov, 19 obrázkov, 1 tabuľku a 2 prílohy. Prvá kapitola je venovaná vymedzeniu kultúrneho cestovného ruchu, jeho histórii a členeniu podľa vybraných kritérií, a tiež charakteristike Kultúrnych ciest Rady Európy. Táto kapitola sa bližšie zaoberá aj tematickými cestami, vysvetľuje ich význam pre rozvoj cestovného ruchu, ďalej členením na základe rôznych klasifikácií a taktiež sú uvedené konkrétne príklady tematických ciest zo Slovenska aj zo sveta. Ďalšia časť popisuje hlavný cieľ práce s čiastkovými cieľmi, ktoré sú dôležité pre naplnenie hlavného cieľa a stanovené sú tiež výskumné otázky. Tretia kapitola sumarizuje metodiku práce a využité metódy skúmania, súčasťou je takisto charakteristika vodných mlynov na Malom Dunaji. Predmetom záverečnej kapitoly je analýza výsledkov primárneho kvantitatívneho prieskumu, následne je vytvorený návrh novej tematickej kultúrnej cesty spoločne s návrhom komunikačnej kampane a v neposlednom rade sú vymedzené jednotlivé prínosy nami navrhutej tematickej cesty. Výsledkom riešenia danej problematiky je návrh novej tematickej cesty „Vodné mlyny na Malom Dunaji“ spoločne s jej komunikačnou kampaňou a stanovenými prínosmi.

Kľúčové slová:

tematické cesty, kultúrny cestovný ruch, vodný mlyn, Malý Dunaj

Abstract

GALKO, Jozef: *Thematic Routes for Cultural Tourism Development*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of Commerce; Department of Tourism. – Advisor: Assoc. Prof. Dipl. Ing. Paulína Krnáčová, PhD. – Bratislava: OF EU, 2024, 71 pp.

The aim of the final thesis was to propose a thematic route that will expand the offer of cultural tourism products in Slovakia and to create a communication campaign to raise awareness of this thematic route with subsequent determination of the benefits of the created thematic route. The thesis is divided into 4 chapters, containing 11 graphs, 19 figures, 1 table and 2 appendices. The first chapter is devoted to the definition of cultural tourism, its history and classification according to selected criteria, as well as the characteristics of the Cultural Routes of the Council of Europe. This chapter also takes a closer look at thematic routes, explain their importance for tourism development, divide them based on different classifications, and give specific examples of thematic routes from Slovakia and also from the world. The next section describes the main objective of the thesis and the sub-objectives that are important for the fulfillment of the main objective, research questions are also set. The third chapter summarizes the methodology of the thesis and the research methods used, the characteristics of water mills on the Little Danube is also included. The subject of the final chapter is the analysis of the results of the primary quantitative research, then then the proposal of a new thematic cultural route is created together with its communication campaign and, last but not least, the individual benefits of our proposed thematic route are defined. As a result of the problem-solving, a new thematic route "Watermills on the Little Danube" is proposed, together with its communication campaign and the identified benefits.

Key words:

thematic routes, cultural tourism, water mill, Small Danube

Obsah

ÚVOD.....	11
1 SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA	
A V ZAHRANIČÍ	12
1.1 VYMEDZENIE KULTÚRNEHO CESTOVNÉHO RUCHU	12
1.1.1 História kultúrneho cestovného ruchu	15
1.1.2 Kategórie (subsektory) kultúrneho cestovného ruchu	16
1.2 VÝZNAM TEMATICKÝCH CIEST V ROZVOJI CESTOVNÉHO RUCHU	18
1.3 KULTÚRNE CESTY RADY EURÓPY.....	22
1.4 TEMATICKÉ CESTY NA SLOVENSKU	27
1.5 PRÍKLADY TEMATICKÝCH CIEST VO SVETE.....	33
2 CIEĽ PRÁCE.....	36
3 METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA.....	37
3.1 CHARAKTERISTIKA OBJEKTU SKÚMANIA	39
4 VÝSLEDKY PRÁCE A DISKUSIA	48
4.1 POSTOJ ÚČASTNÍKOV CESTOVNÉHO RUCHU K TEMATICKÝM CESTÁM	48
4.2 NÁVRH TEMATICKEJ CESTY	54
4.2.1 Možnosti absolvovania tematickej cesty	56
4.2.2 Návrh komunikačnej kampane „Malý Dunaj a cesta vodných mlynov“	63
4.2.3 Prínosy tematickej cesty	66
ZÁVER	69
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY.....	72
ZOZNAM PRÍLOH.....	80

Zoznam obrázkov, grafov a tabuliek

Obrázky:

Obrázok č. 1: Významné míľniky Rady Európy do roku 2022

Obrázok č. 2: Vinohradnícke oblasti na Slovensku

Obrázok č. 3: Via Regia - najstaršia a najdlhšia cesta spájajúca východnú a západnú Európu

Obrázok č. 4: Hodvábna cesta – najdlhšia a historicky najdôležitejšia pozemná obchodná cesta na svete

Obrázok č. 5: Mapa vodných mlynov na Malom Dunaji

Obrázok č. 6: Vodný kolový mlyn v Jelke

Obrázok č. 7: Vodný kolový mlyn v Tomášikove

Obrázok č. 8: Vodný kolový mlyn v Dunajskom Klátove

Obrázok č. 9: Vodný kolový mlyn v Jahodnej

Obrázok č. 10: Vodný mlyn v Kolárove

Obrázok č. 11: Návrh loga tematickej cesty

Obrázok č. 12: Odporúčaný smer absolvovania tematickej cesty

Obrázok č. 13: Dostupnosť tematickej cesty autom

Obrázok č. 14: Príklad spojenia medzi vodným mlynom v Dunajskom Klátove a Kolárove

Obrázok č. 15: Plavba na člne na rieke Malý Dunaj

Obrázok č. 16: Najkratšia a najrýchlejšia vzdialenosť bicyklom

Obrázok č. 17: Najkratšia a najrýchlejšia pešia vzdialenosť

Obrázok č. 18: Návrh príspevku na sociálnej sieti Facebook

Obrázok č. 19: Návrh propagačného materiálu komunikačnej kampane

Grafy:

Graf č. 1: Pohlavie respondentov

Graf č. 2: Vek respondentov

Graf č. 3: Účasť na tematickej ceste

Graf č. 4: Hlavný motív účastníkov

Graf č. 5: Absolvovanie tematickej cesty v budúcnosti

Graf č. 6: Faktory rozhodujúce pri výbere tematickej cesty

Graf č. 7: Správne príklady tematických ciest na Slovensku

Graf č. 8: Propagácia tematických ciest na Slovensku

Graf č. 9: Potenciál Slovenska pre ďalší rozvoj kultúrneho cestovného ruchu
prostredníctvom tematických ciest

Graf č. 10: Zvýšenie povedomia o tematických cestách na Slovensku

Graf č. 11: Výber kategórie tematických ciest

Tabuľka:

Tabuľka č. 1: Lokalita, geografická poloha a vlastníctvo vodných mlynov

Úvod

Kultúrny cestovný ruch, v literatúre často označovaný aj ako kultúrno-poznávací cestovný ruch, predstavuje formu cestovného ruchu, pri ktorej je základnou motiváciou návštevníka vzdelávať sa, objavovať, zažívať a konzumovať hmotné a nehmotné kultúrne atrakcie v destináciách cestovného ruchu. Cieľom je spoznať a zažiť kultúru krajiny alebo regiónu. Cestovanie za kultúrou predstavuje v súčasnosti rýchlo rastúci trend a obrovskú príležitosť pre destinácie cestovného ruchu. Ponúka možnosť rozvíjať všetky druhy tvorivých aktivít a poskytuje turistom autentické a nefalšované zážitky. Jedným z dôležitých produktov kultúrneho cestovného ruchu, ktoré uspokojujú potreby návštevníkov a vytvárajú komplexný súbor zážitkov sú tematické cesty.

Tematické cesty integrujú navzájom jednotlivé destinácie, cezhraničné regióny a príľahlé oblasti. Zjednocujú prírodné a človekom vytvorené atraktivity na základe spoločnej témy, ktoré sú dostupné a prepojené medzi sebou rôznymi formami dopravy (motorové vozidlo, verejná doprava, cyklotrasy a pod.). Prostredníctvom nich majú návštevníci a turisti možnosť spoznať bohaté kultúrne a historické dedičstvo, možnosti pre aktívny relax a tiež spoznávať prírodné bohatstvo danej destinácie. Slúžia tiež ako podporný nástroj pre rozvoj ekonomiky a služieb cestovného ruchu.

Hlavným cieľom diplomovej práce je navrhnúť tematickú cestu, ktorá rozšíri ponuku produktov kultúrneho cestovného ruchu na Slovensku a vytvoriť komunikačnú kampaň pre zvýšenie povedomia o tejto tematickej ceste s následným stanovením prínosov vytvorenej tematickej cesty.

V teoretickej časti sa zaoberáme dvoma pojmami – kultúrnym cestovným ruchom a tematickými cestami. Venujeme sa ich charakteristike, klasifikácii do kategórií podľa viacerých hľadísk a uvádzame konkrétne príklady ciest zo sveta a zo Slovenska.

Praktická časť zahŕňa realizáciu primárneho kvantitatívneho prieskumu a zber primárnych údajov pomocou metódy dopytovania s následným vyhodnotením a analýzou získaných údajov, ktoré sú spracované graficky v podobe grafov, prípadne tabuliek. Jadro celej práce tvorí návrh novej tematickej cesty na Slovensku s vytvorením jej komunikačnej kampane zameranej na zvýšenie povedomia o tejto tematickej ceste a stanovením prínosov vytvoreného návrhu tematickej cesty.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Cestovný ruch predstavuje v súčasnosti jedno z najdynamickejšie sa rozvíjajúcich odvetví a na kultúru sa pozeráme ako na faktor, ktorý môže zvýšiť konkurencieschopnosť turistickej destinácie. Pojem kultúrny cestovný ruch sa začal používať ešte len približne pred 50 – 60 rokmi. Do tohto obdobia sa kultúra a cestovný ruch vyvíjali bez cielenej spolupráce. Rozvoj kultúrneho cestovného ruchu na miestnej úrovni prináša so sebou viac turistov a návštevníkov so záujmom o históriu a zachovanie kultúrneho dedičstva, čo môže mať v konečnom dôsledku pozitívny vplyv napr. na tvorbe nových pracovných miest či posilnenie miestnych ekonomík.

Tematické cesty sú vnímané ako jeden z produktov kultúrneho cestovného ruchu. Spájajú navzájom rôzne atraktivity v jednotlivých destináciách či medzi regiónmi a krajinami. Rozmach tematických ciest vedie k rozvoju daného územia zvyšovaním jeho atraktívnosti, podpore miestnej identity a kultúry, zachovaniu hmotného aj nehmotného kultúrneho dedičstva či podpore miestnej ekonomiky so zachovaním trvalo udržateľného rozvoja. Ľudí bližšie vedú k spoznávaniu kultúry a hodnôt, zdravému životnému štýlu a relaxu, čo prispieva napr. k zvyšovaniu krátkodobej návštevnosti v regióne a to konkrétne zosieťovaním partnerov, neustálym zlepšovaním a rozvíjaním turistickej infraštruktúry a ponúkaných služieb pre návštevníkov.

1.1 Vymedzenie kultúrneho cestovného ruchu

Kultúrny cestovný ruch predstavuje jednu z významných foriem cestovného ruchu, ktorý je zameraný na poznávanie histórie, kultúry, umenia, tradícií a zvykov. Plní významnú spoločenskú funkciu, keďže sa podieľa na zvyšovaní vzdelanostnej úrovne obyvateľov. Základným predpokladom jeho rozvoja je existencia kultúrneho dedičstva (Gregorová a kol., 2015). Podľa Matlovičovej, Klamára a Miku (2015) kultúrny cestovný ruch zahŕňa všetky cesty, ktorých hlavným motívom je návšteva miest a objektov s historickou, umeleckou a kultúrnou hodnotou a účasť na podujatiach kultúrneho charakteru. Základom rozvoja tejto formy cestovného ruchu sú materiálne a nemateriálne kultúrne hodnoty. Kultúrny cestovný ruch je podľa Litomerického (2021) univerzálnou formou cestovného ruchu, ktorá umožňuje celoročnú využiteľnosť a je

vhodná pre všetky segmenty návštevníkov a turistov, avšak vyžaduje značné množstvo finančných prostriedkov na udržiavanie jej materiálnej základne.

Svetová organizácia turizmu UNWTO (2017) definuje kultúrny cestovný ruch ako druh kultúrnej aktivity, pri ktorej je základnou motiváciou návštevníka spoznávať, objavovať, zažívať a spotrebovať hmotné a nehmotné kultúrne atrakcie/produkty v turistickej destinácii. Tieto atrakcie/produkty sa týkajú súboru charakteristických materiálnych, intelektuálnych, duchovných a emocionálnych znakov spoločnosti, ktoré zahŕňajú umenie a architektúru, historické a kultúrne dedičstvo, kulinárske dedičstvo, literatúru, hudbu, kreatívny priemysel a živé kultúry s ich životným štýlom, systémom hodnôt, vierou a tradíciami.

Kultúrny cestovný ruch sa vyznačuje zameraním na zážitky, s ohľadom na potreby miestnej komunity, zamestnávaním miestnych obyvateľov, využívaním miestnych zdrojov, širokou variabilitou rekreačných, kultúrnych a vzdelávacích možností, realizáciou aktivít rešpektujúcich charakter miesta alebo regiónu, podporou záujmu o komunitu a jej prostredie a integráciou s miestnym, regionálnym či národným plánom rozvoja (Litomerický, 2020).

Bonetti, Simoni a Cercola (2014) charakterizujú kultúrny cestovný ruch aj ako cestovanie ľudí do špecifických destinácií, ktoré ponúkajú kultúrne atrakcie vrátane historických pamiatok, umelecké a kultúrne podujatia a výstavy, s cieľom získať nové vedomosti a poznatky, ktoré zodpovedajú intelektuálnym potrebám a individuálnemu rastu návštevníka.

Oremusová et al. (2020) zastávajú názor, že kultúrny cestovný ruch smeruje k poznávaniu kultúry, histórie, tradícií a zvykov určitého územia, ktorého účastníci majú záujem o návštevu kultúrnych pamiatok, zariadení a podujatí. Pre región, v ktorom sa nachádzajú, predstavujú významné možnosti získavania zdrojov príjmov a hlavne vlastnej prezentácie nielen doma, ale aj v zahraničí. Zároveň sa podieľajú na formovaní hlbšieho vzťahu k vlastnej kultúre prostredníctvom prehľbovania poznania vlastných dejín a kultúrneho dedičstva. Ich pôsobenie je možné vidieť aj vo zvýšení kultúrnej a vzdelanostnej úrovne.

Podobnej aj Šambronská (2017) uvádza, že kultúrny cestovný ruch predstavuje nástroj na zvyšovanie spoločenskej, kultúrnej a všeobecnej vedomostnej úrovne jedinec spoznávaním kultúrnych, historických a umeleckých pamätihodností, ktoré ľudia už od pradávna vytvárajú. Pozostáva z turizmu v mestských oblastiach, predovšetkým historických a vo veľkomestách v kultúrnych zariadeniach, medzi ktoré patria múzeá,

divadlá a pod. O kultúrnom cestovnom ruchu môžeme hovoriť ako o forme turizmu, ktorá umožňuje uspokojovanie morálnych potrieb ľudí (napr. vzdelanie, zábava a pod.), ktorá sa nevyskytuje vo svojej čistej podobe, ale je často kombinovaná s inými formami cestovného ruchu.

Hlavnými oblasťami rozvoja kultúrneho cestovného ruchu sú mestá. Ide o územia s najvyššou koncentráciou historických a kultúrnych objektov. Zároveň sa v nich koncentruje značná časť populácie, ktorá je nositeľom signifikantných prvkov súčasného spôsobu života v danej krajine. Vidiecke oblasti na druhej strane ponúkajú vyššiu mieru zastúpenia tradičného spôsobu života (tradície, zvyky neraz v ich autentickej podobe). V súčasnom chápaní kultúrneho cestovného ruchu sú zdôrazňované tri hlavné elementy, ktoré v prípade území prijímajúcich turistov môžu vystupovať buď spoločne alebo oddelene: (1) materiálne a duchovné dedičstvo, (2) kultúrne udalosti a (3) vizuálne umenie a kreatívna realita (napr. produkty filmového priemyslu, módy, súčasná architektúra). Tieto elementy tvoria podstatu kultúrnej atraktivity každého územia. V súčasnej praxi môžu mať produkty kultúrneho cestovného ruchu podobu kultúrno-tematických ciest (Matlovičová, Klamár a Mika, 2015).

Význam kultúrneho cestovného ruchu na úrovni krajín a regiónov neustále rastie najmä z toho dôvodu, že návštevníci, ktorí cestujú za kultúrou, sú spravidla ľudia s vyšším vzdelaním, ktorí svojou účasťou na cestovnom ruchu stimulujú ďalší rozvoj kultúrnych aktivít navštíveného miesta (napr. tvorbou nových pracovných miest, skvalitnením možností kultúrneho vyžitia pre miestne obyvateľstvo) a sú v navštívenej destinácii ochotní minúť viac svojich finančných prostriedkov (OOCR Spiš, 2015).

Čukanová a Pirkovská (2019) tvrdia, že kultúrny cestovný ruch má potenciál stať sa dlhodobým ekonomickým zdrojom pre lokálnych obyvateľov a prevádzkovateľov služieb. Má prispievať k uchovávaniu tradícií a ochrane pamiatok a byť nástrojom vzdelávania pre návštevníkov, ale i domácich prostredníctvom aplikovania manažmentu a marketingu udržateľného turizmu ako strategického nástroja v súvislosti s využívaním kultúrneho hmotného i nehmotného dedičstva.

Kultúrny cestovný ruch je dominantný v rámci globálneho cestovného ruchu. Na základe prieskumu realizovaného UNWTO (2018), v roku 2017 až približne 47 % (569 mil.) všetkých kultúrne orientovaných turistov vo svete cestovalo na základe kultúrnej motivácie. Z toho vyplýva, že existuje hlavný trh turistov, ktorí cestujú primárne za kultúrou a väčší trh návštevníkov, ktorí majú záujem o vykonávanie

kultúrnych aktivít, hoci to nie je ich hlavným dôvodom cesty. Pre kultúrne založených turistov majú veľký význam lokality kultúrneho dedičstva, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou produktu cestovného ruchu.

Výskumy v zahraničí ukazujú, že najväčší záujem v oblasti kultúrneho cestovného ruchu je v súčasnosti o návštevy múzeí a galérií, historické pamiatky, budovy a architektúru, účasť na performing arts aktivitách, o remeselné dielne a festivaly (Litomerický, 2020).

Na Slovensku v rámci Stratégie rozvoja cestovného ruchu SR a zámerov vlády SR je táto forma cestovného ruchu zaradená medzi kľúčové formy cestovného ruchu, ktoré sa majú prioritne rozvíjať a sú považované za formy, pre ktoré má Slovensko priaznivé podmienky (Litomerický, 2021). Napriek tomu, že Slovensko má vhodný potenciál pre rozvoj v oblasti kultúrneho cestovného ruchu, nedochádza v plnej miere k jeho významnému využívaniu. Príčiny môžu byť rôzne. Na jednej strane za to môže nevyhovujúci stavebno-technický stav niektorých kultúrno-historických pamiatok, na druhej strane je to aj nedostatočne rozvinutý produkt či slabá propagácia doma aj v zahraničí (Kmeco, 2016).

1.1.1 História kultúrneho cestovného ruchu

Ľudia cestujú už celé stáročia, aby objavovali a navštevovali miesta s historickým alebo duchovným významom, spoznávali rôzne kultúry, navzájom si vymieňali a spotrebovali rôzne kultúrne tovary a služby. V období starovekého Ríma, pred viac ako 2000 rokmi, cestovali bohatí ľudia do svojich dovolenkových domov na pobreží Stredozemného mora. Neskôr, v stredoveku, sa najobľúbenejším typom cestovania stali púte. Ľudia cestovali za náboženskými účelmi a počas cesty navštívili množstvo kostolov a katedrál. V období renesancie a baroka však pomerne veľa cestovali umelci. Spoznávali umenie tak, že navštevovali slávne kostoly, aby v nich pozorovali umelecké diela. Z rovnakého dôvodu navštevovali ateliéry iných umelcov a oboznamovali sa s ich umením. O niečo neskôr sa medzi bohatou európskou mládežou stali populárne Grand Voyages (dlhšie trasy, spravidla v rozsahu od 35 do 70 nocí). Tí sa vydávali na niekoľkokomesačné cesty, aby navštívili niektoré z európskych centier umenia a kultúry. Tieto cesty často zahŕňali Paríž, Rím a niektoré z najlepších

archeologických lokalít v Európe. Všetkých turistov motivovalo k návšteve týchto destinácií miestne umenie, kultúra a jedinečné tradície (Gudek Šnajdar, 2022).

Kultúrny cestovný ruch zaznamenal obrovský rozmach na celom svete, ale najmä v Európe od 70. rokov 20. storočia, keď UNESCO vypracovalo Dohovor o svetovom kultúrnom a prírodnom dedičstve spolu s návrhmi na jeho zachovanie a propagáciu (Iberdola, 2023). Ako koncept sa začal postupne presadzovať v 90. rokoch 20. storočia, keď sa objavili určité pododvetvia (umelecký, gastronomický, kreatívny kultúrny cestovný ruch a pod.). Stalo sa tak v čase rastúcej vlny globalizácie a technologického pokroku, ktoré podnietili väčšiu mobilitu prostredníctvom lacnejšej leteckej dopravy, zlepšenej dostupnosti rôznych lokalít a kultúrnych hodnôt, rozšírenia médií a vzostupu nezávislého cestovania. Keďže viac kultúrnych turistov sa snažilo spoznávať kultúru rôznych destinácií, väčší dôraz sa kládol na význam kultúrneho dialógu na podporu porozumenia a tolerancie. Podobne, tvárou v tvár globalizácii, krajiny hľadali spôsoby, ako posilniť miestnu identitu a ako stratégia na dosiahnutie tohto cieľa bol zapojený aj kultúrny cestovný ruch (UNESCO, 2023).

1.1.2 Kategórie (subsektory) kultúrneho cestovného ruchu

Na svete je mnoho foriem a druhov cestovného ruchu. Ich definície, chápanie a názvy sa líšia tak v odbornej literatúre, ako aj v každodennom používaní zainteresovanými stranami a turistami. To platí aj pre kultúrny cestovný ruch (Ohridska-Olson, 2015).

Csapó (2012) klasifikuje kultúrny cestovný ruch do 7 kategórií:

- cestovný ruch za kultúrnym dedičstvom,
- kultúrne tematické cesty,
- kultúrny mestský cestovný ruch, kultúrne zájazdy,
- tradície, etnický cestovný ruch,
- eventový a festivalový cestovný ruch,
- náboženský cestovný ruch, pútnické cesty,
- kreatívna kultúra, kreatívny cestovný ruch.

Podľa Matlovičovej, Klamára a Miku (2015) sa na základe rozličných prejavov kultúry rozvinuli rôzne subsektory kultúrneho cestovného ruchu, za ktoré považujú:

- **vlastivedný cestovný ruch** – je vnímaný ako súčasť resp. subvariantná forma kultúrneho cestovného ruchu, ktorá kladie dôraz na poznávanie prírodného a kultúrneho dedičstva, jeho špecifikom je akcent na výchovu a edukáciu,
- **etnický cestovný ruch** – je chápaný z dvoch rôznych perspektív ako tzv. *turizmus autochtónnych kultúr* (primárnym motívom je poznávanie odlišných etnických skupín a kultúr a nadväzovanie kontaktov s odlišným domorodým obyvateľstvom) a *sentimentálny turizmus*, v rámci ktorého uskutočňujú cesty príslušníci rovnakej etnickej skupiny ako je cieľové etnikum a hlavnými dôvodmi ciest sú buď návšteva rodísk alebo regiónov ich pôvodu, resp. miest, z ktorých pochádzali, či kde sú pochovaní ich predkovia a iní členovia rodiny,
- **dark (temný) turizmus** – všetky turistické cesty, ktoré sú nejakým spôsobom spojené so smrťou, utrpením a tragédiami,
- **festivalový cestovný ruch** – zahŕňa všetky formy turistiky, ktorých hlavným cieľom je účasť na podujatiach s kultúrnym charakterom (napr. na filmových, divadelných, hudobných, pouličných festivaloch a pod.),
- **kulinársky cestovný ruch** – pod týmto pojmom sa chápu všetky organizované cesty do miest produkcie špecifických druhov potravín, pochutín a výroby jedál a pokrmov za účelom ich konzumácie ako prostriedku odpočinku, relaxu či pre pocit potešenia z konzumácie. Existujú subvarianty kulinárskeho cestovného ruchu, u ktorých je jedlo primárnym motívom turistickej cesty. Medzi ne možno zaradiť gurmánsky, gastronomický turizmus a turizmus miestnych kuchýň,
- **zábavný cestovný ruch** – možno charakterizovať ako cesty do miest, kde sa ponúka turistom trávenie voľného času vo forme zábavy, pričom je často sprevádzané emocionálnymi, estetickými a poznávacími zážitkami, v niektorých prípadoch aj s hazardom,
- **klubový cestovný ruch** - prípadne „party“ turizmus predstavuje formu turistiky, ktorej hlavným motívom je hľadanie príjemných zážitkov prostredníctvom účasti v rámci akcií organizovaných v rôznych kluboch a diskotékach,
- **filmový cestovný ruch** – je charakterizovaný ako turizmus špeciálnych záujmov, pri ktorom je hlavným motívom turistických pobytov návšteva miest, ktoré súvisia a sú súčasťou filmového príbehu, film na nich odkazuje a sú vo filmovom spracovaní prezentované alebo sa v nich film natáča.

Ohridska-Olson (2015) rozdeľuje kultúrny cestovný ruch na:

- **cestovný ruch za kultúrnym dedičstvom a históriou** – hlavnou motiváciou pre cestovanie je potreba nových informácií a zážitkov z historického alebo kultúrneho dedičstva; zahŕňa múzejný, archeologický, náučný, etno-folklórny kultúrny cestovný ruch, kultúrny turizmus náboženského dedičstva a cestovný ruch zameraný na osobné dedičstvo,
- **festivalový a eventový kultúrny cestovný ruch** – hlavným motívom cestovania je určitá kultúrna udalosť (koncert, festival atď.); zahŕňa hudobný, tanečný, divadelný a filmový cestovný ruch,
- **kultúrny cestovný ruch podľa druhov umenia** – zahŕňa výtvarné umenie, hudobný, literárny, filmový a architektonický cestovný ruch,
- **kreatívny cestovný ruch** – hlavnou motiváciou pre cestovanie je aktívna účasť na kultúrnom živote a vytváranie kultúry spolu s miestnymi komunitami; zahŕňa fotografický, umelecký a remeselný, spisovateľský cestovný ruch, cestovný ruch zameraný na predstavenie a cestovný ruch súvisiaci s nehmotným kultúrnym dedičstvom.

1.2 Význam tematických ciest v rozvoji cestovného ruchu

Približne od 70. rokov minulého storočia začali najmä v západnej Európe vznikať tematické kultúrne cesty, ktoré sa začali rozvíjať ako atraktívne, pružné a účinné nástroje na podporu rozvoja turizmu, predovšetkým založeného na kultúrnom a historickom dedičstve. V strednej Európe sa rozvoj tematických ciest začal v priebehu 90. rokov 20. storočia, ako reakcia na ich úspešné fungovanie v západoeurópskych krajinách (Ústav turizmu, 2017). Jeden z významných produktov kultúrneho cestovného ruchu predstavujú práve tematické kultúrne cesty, ktoré prepájajú medzi sebou viacero atrakcií a lokalít kultúrneho dedičstva do jedinečného turistického produktu pomocou rovnakej témy. Každá z tematických ciest ponúka návštevníkom jedinečný príbeh. Nabádajú tiež k spoznávaniu našich koreňov, dávnej i nedávnej histórie, významných osobností, rozmanitých lokalít či pamiatok kultúrneho dedičstva. Zahŕňajú v sebe objavovanie, dobrodružstvo, relax ale aj aktívne strávený voľný čas. V súčasnej dobe predstavujú tematické cesty žiadaný nástroj rozvoja rôznych foriem turizmu (Kultúrne cesty, 2023).

Môžu to byť pešie cesty, bicyklové trasy, automobilové trasy a pod. Najčastejšie spájajú objekty a miesta späté s archeológiou, s kultúrnymi sakrálnymi pamiatkami, profánnymi (svetskými) pamiatkami, umeleckými štýlmi (románska, gotická, renesančná, baroková, secesná a pod.), ľudovou tvorivosťou, so starými obchodnými cestami, pútnickými cestami, kulinárske cesty, či cesty približujúce život známych osobností. Takéto cesty nezriedka spájajú aj rozličné témy a umožňujú tak širšie a hlbšie preniknutie do problematiky kultúry (Matlovičová, Klamár a Mika, 2015).

Tematické cesty sú reakciou na zmeny dopytu, keď sa postupne začínajú prejavovať znaky diferenciácie dopytu, na ktoré turistická ponuka reaguje špecializovanou ponukou zameranou na vybrané segmenty trhu. Rozvoj a uplatnenie tematických ciest súvisí aj s dlhodobým postupným rastom záujmu o kultúru, históriu, umenie, tradície, ktorý sa prejavuje rastom kultúrnych foriem cestovného ruchu, medzi ktoré sa radia aj kultúrne cesty. Tento trend má svoj základ v postupnom raste vzdelanostnej úrovne vo svete, ktorá sa spája so záujmom o cestovný ruch spojený s poznávaním (Ústav turizmu, 2017).

Podľa Fafouti et al. (2023) tematické kultúrne cesty slúžia ako nástroj udržateľného rozvoja cestovného ruchu, ktorý:

- zvyhodňuje miestne komunity a chráni kultúrne a prírodné zdroje,
- predlžuje turistickú sezónu,
- upozorňuje na menej známe atrakcie a kultúrne alebo prírodné črty ako turistický produkt,
- znižuje negatívne vplyvy na životné prostredie spôsobené masovým turizmom,
- opakovane priťahuje nových návštevníkov,
- prispieva k znižovaniu nezamestnanosti a rozvoju nových aktivít a podnikov pôvodného obyvateľstva.

Iakovaki et. al. (2023) pod pojmom tematické kultúrne cesty rozumejú rôzne miesta, ktoré majú podobné črty, ústrednú tému a pokrývajú konkrétnu geografickú oblasť. Tieto miesta zvyčajne zahŕňajú prvky s jedinečným architektonickým alebo historickým významom, ako aj budovy, zariadenia a prírodné krajiny. Tematické cesty spájajú nielen určité regióny, ale aj rôzne kultúry. Majú za cieľ prepojiť minulosť sídla, mesta či regiónu so súčasnosťou. Obsah tematickej kultúrnej cesty sa môže líšiť v závislosti od charakteristík regiónu a rozsahu jeho kultúrneho a prírodného dedičstva.

Základnými znakmi tematickej cesty z hľadiska jej tvorby sú (Matlovičová, Klamár a Mika, 2015):

- obsahové zameranie na vybranú kultúrnu tému (napr. historickú, architektonickú, umeleckú),
- výber vhodných signifikantných prvkov zvolenej témy, ktoré umožnia pochopenie podstatných diferenciačných znakov,
- výber a voľba zodpovedajúceho označenia zvolených objektov a miest,
- zabezpečenie dostupnosti pre turistov.

Vytváranie tematických kultúrnych ciest môže byť založené na troch všeobecných kritériách: (1) historickom, (2) geografickom, (3) tematickom. V súlade s historickým kritériom kultúrna cesta zahŕňa (Moirá, 2021):

- históriu a kultúru za určité časové obdobie (napr. Prehistoric Rock Art Trails – kultúrna cesta certifikovaná v roku 2010),
- dej historickej osoby (napr. Via Francigena),
- pamiatky a oblasti, ktoré sú späté so životom, kultom alebo folklórom významných osobností (napr. Cesta Sv. Martina z Tours),
- zemepisnú oblasť špecializovanú na výrobu špecifického produktu (napr. Pyrenejská železná cesta, keďže oblasť Pyrenej je bohatá na železnú rudu).

Z geografického hľadiska možno tematické cesty klasifikovať ako (Iakovaki et al., 2023):

- mestské kultúrne cesty (zahŕňajúce len pamiatky a iné prvky mestskej oblasti),
- miestne kultúrne cesty (pôsoiace v rámci obmedzenej zemepisnej jednotky, ako napr. v rámci hraníc obce),
- subregionálne kultúrne cesty (pokrývajúce relatívne širšiu zemepisnú oblasť, najmä na regionálnej a medziregionálnej úrovni),
- národné kultúrne cesty,
- cezhraničné kultúrne cesty.

V závislosti od zamerania tematických ciest ich možno členiť na (Ústav turizmu, 2017):

- kultúrne cesty - najrozšírenejší druh, sú zamerané na osobnosti, rody, architektúru, archeológiu, ľudovú architektúru, miesta spojené s vojenskými udalosťami, pamiatky a pod.,
- pútnické/náboženské cesty - sú najstaršou, historicky prvou formou tematických ciest,
- tematické cesty založené na prírodných a prírodovedných pozoruhodnostiach,
- historické obchodné cesty – napr. hodvábna cesta,
- historické hranice ako línia ciest – napr. železná opona,
- gastronomické cesty,
- cesty po športových a turistických areáloch,
- tematické cesty zamerané na tradičné spôsoby výroby a výrobky (vinárstvo, ovocinárstvo, poľnohospodárstvo, destiláty, baníctvo, textilná výroba, tradičné remeslá a iné).

Za posledných 20 rokov tematické kultúrne cesty v rôznych kútoch sveta zaznamenali pozitívne dopady na rôznych úrovniach (OOCR Spiš, 2015):

- zvyšovanie účasti obyvateľstva na zhodnocovaní kultúrneho dedičstva, na jeho ochrane a udržateľnom využívaní v prospech miestnej komunity,
- vytváranie nových trhov pre malých a stredných podnikateľov,
- tvorba a zvyšovanie príjmov z cestovného ruchu v menej známych, či celkom neznámych destináciách vidieckych regiónov.

Prínos tematických ciest spočíva najmä v sieťovaní a spájaní lokalít podľa témy do jednotného celku. Známe a populárne turistické atrakcie môžu pritiahnúť pozornosť aj k menej známym lokalitám kultúrneho dedičstva. O rastúcom význame tematických kultúrnych ciest svedčí aj ich začleňovanie do rozvojových stratégií Európskych makroregiónov, neustála certifikácia nových kultúrnych ciest Rady Európy alebo otvorenie samostatnej iniciatívy s názvom Routes4U (Kultúrne cesty, 2023).

1.3 Kultúrne cesty Rady Európy

Rada pre kultúrnu spoluprácu ako súčasť Generálneho riaditeľstva pre vzdelávanie, kultúru a šport so zastúpením všetkých členských štátov Rady Európy otvorila v roku 1987 program Kultúrne cesty Rady Európy s cieľom oživiť kultúrne tradície známych ciest, po ktorých smerovali pútnici z celej Európy v stredoveku do španielskeho Santiaga de Compostela. Mohutný pohyb pútnikov v nich umocňoval pocit príslušnosti k rodine národov, ktoré napriek odlišnosti jedného od druhého spájali rovnaké základné hodnoty prameniace zo spoločnej civilizácie. Rada Európy s jej členskými štátmi si rýchlo uvedomili výnimočnosť príležitosti prostredníctvom rozmanitých trás ilustrovať ideu vzájomnej jednoty a prirodzenej diverzity európskej kultúry, čo zároveň korešpondovalo s cieľmi a ideálmi posilňovania európskej identity pri plnom rešpektovaní rozmanitosti kultúrneho dedičstva a s možnosťou významnej podpory kultúrneho cestovného ruchu (Ministerstvo kultúry SR, 2020).

Kultúrne cesty Rady Európy poskytujú bohaté možnosti trávenia voľného času a vzdelávania pre všetkých občanov v Európe i mimo nej a sú kľúčovým zdrojom zodpovedného cestovného ruchu a udržateľného rozvoja. Zahŕňajú celý rad rôznych tém, od architektúry a krajiny po náboženské vplyvy, od gastronómie a nehmotného dedičstva po významné osobnosti európskeho umenia, hudby a literatúry (Council of Europe, 2023). Taktiež zviditeľňujú aj zabudnuté alebo skryté aspekty spoločného európskeho kultúrneho dedičstva a poskytujú priestor na objavovanie nových a menej známych európskych destinácií. Program Kultúrnych ciest Rady Európy presahuje hranice EÚ, dokonca aj Európy, keďže niektoré kultúrne cesty siahajú až do Severnej Afriky či na Blízky Východ. Za 35 rokov existencie programu Kultúrnych ciest Rady Európy bolo doteraz certifikovaných 48 kultúrnych ciest Rady Európy (KOCR Nitriansky kraj, 2023).

Rada Európy prostredníctvom svojho programu ponúka model nadnárodného riadenia kultúry a cestovného ruchu a umožňuje synergie medzi národnými, regionálnymi a miestnymi orgánmi a širokou škálou združení a sociálno-ekonomických subjektov (Council of Europe, 2023).

V roku 1998 bol na základe politickej dohody medzi Radou Európy a Luxemburským veľkovojsvodstvom zriadený EICR (Európsky inštitút kultúrnych ciest) (Council of Europe Activity Report, 2022).

Jeho cieľom je pomáhať Rade Európy implementovať program Kultúrne cesty Rady Európy. Zaoberá sa najmä poskytovaním informácií, technickou asistenciou, vedením archívu a programovej dokumentácie a prípravou rozhodnutí pre príslušné orgány (Ministerstvo kultúry SR, 2020).

V roku 2010 Výbor ministrov Rady Európy uzavrel Rozšírenú čiastočnú dohodu o kultúrnych cestách (EPA) s cieľom politicky a finančne posilniť program. EPA každoročne udeľuje certifikát „Kultúrna cesta Rady Európy“ počas zasadnutí svojej správnej rady. Na to, aby boli kandidáti oprávnení získať certifikáciu Rady Európy, musia spĺňať certifikačné kritériá stanovené v rezolúcii CM/Res(2013)67, ktorou sa revidujú pravidlá udeľovania ocenenia „Kultúrna cesta Rady Európy“.

Kultúrne cesty Rady Európy pravidelne hodnotí EPA a Rada Európy ich certifikuje na základe niekoľkých kritérií, ktoré musí kandidát spĺňať. Každá kultúrna cesta musí:

- zahŕňať tému, ktorá je reprezentatívna pre európske hodnoty a je spoločná pre najmenej tri krajiny Európy,
- byť predmetom nadnárodného, multidisciplinárneho vedeckého výskumu, posilniť európsku pamäť, históriu a dedičstvo a prispieť k interpretácii súčasnej rozmanitosti Európy,
- podporovať kultúrne a vzdelávacie výmeny pre mladých ľudí,
- rozvíjať príkladné a inovatívne projekty v oblasti kultúrneho cestovného ruchu a udržateľného kultúrneho rozvoja,
- rozvíjať turistické produkty a služby zamerané pre rôzne skupiny.

Certifikácia zviditeľňuje európske iniciatívy, ktoré uvádzajú do života hodnoty Rady Európy, ako je kultúrna rozmanitosť, medzikultúrny dialóg a vzájomná cezhraničná výmena. Prostredníctvom programu Kultúrne cesty ponúka Rada Európy model pre nadnárodné siete pracujúce na propagácii európskeho dedičstva (Council of Europe, 2023).

Okrem 37 členských štátov, ktoré v súčasnosti tvoria EPA, program Kultúrne cesty Rady Európy ťaží zo vzťahov s miestnymi a regionálnymi orgánmi a medzinárodnými organizáciami vrátane UNWTO, OECD a UNESCO.

Správna rada EPA udelila pri príležitosti svojho zasadnutia v roku 2022 certifikáty trom novým kultúrnym cestám Rady Európy a to:

- Historic Cafés Route – Cesta historických kaviarní,
- European Fairy Tale Route - Európska rozprávková cesta,
- Women Writers Route - Cesta spisovateliek.

Obrázok č. 1: Významné míľniky Rady Európy do roku 2022

Zdroj: Council of Europe, 2022

V certifikačnom cykle 2022 – 2023 podalo žiadosť o certifikáciu 8 kandidátov (Council of Europe, 2022):

- European Network of Saint Michael's Sites and Ways - Európska sieť miest a ciest svätého Michala,
- Cooperation Network Heritage Roman Routes. Iter Romanum - Heritage & Cities - Sieť pre spoluprácu v oblasti dedičstva rímskych ciest. Iter Romanum - Dedičstvo a mestá,
- Mary's Route - Máriina cesta,
- Pyrenees Freedom Routes - Pyrenejské cesty slobody,
- Romea Strata,
- Saint Francis' Ways - Cesty svätého Františka,
- Singing Heritage Route – Cesta spievajúceho dedičstva,
- Transhumance Trails and Rural Roads - Transhumánne trasy a vidiecke cesty.

Slovenská republika je členským štátom EPA od roku 2014 a dodnes sa aktívne podieľa na budovaní, propagácii a prehlbovaní spolupráce v rámci 5 certifikovaných európskych kultúrnych ciest (Council of Europe, 2023):

- **Saint Martin of Tours Route (2005) - Cesta sv. Martina z Tours** je certifikovaná kultúrna trasa Rady Európy a spája mnohé veľké európske mestá, ktoré boli súčasťou života svätého Martina, ako aj tie, ktoré majú významné architektonické dedičstvo súvisiace s jeho uctením. Tieto miesta zahŕňajú nehmotné dedičstvo, ktoré je stále živé v podobe legiend, tradícií a folklóru (San Martino in Veneto, 2023). Trasa sa začína v maďarskom meste Szombathely, kde sa narodil a sleduje jeho celoživotnú cestu až do francúzskeho mesta Tours, kde sa stal biskupom a svätcom (Poutníctví, 2022). Mnoho kostolov a farností je zasvätených sv. Martinovi aj na Slovensku. Medzi najvýznamnejšie patria Rímskokatolícky kostol sv. Martina v Martine, dóm sv. Martina v Bratislave a katedrála sv. Martina v Spišskej Kapitule a v Podskalí (Kultúrne cesty, 2023);
- **Transromanica (2007)** - spája spoločné románske dedičstvo deviatich európskych krajín. V roku 2007 bola oficiálne uznaná ako hlavná kultúrna trasa Rady Európy. Transromanica sa zaviazala podporovať európske dedičstvo románskeho umenia a architektúry a rozvíjať cestovný ruch s cieľom podporiť udržateľný regionálny a hospodársky rozvoj. Ako taká poskytuje konkrétnu ukážku základných zásad Rady Európy: ľudské práva, kultúrnu demokraciu, kultúrnu rozmanitosť a identitu, dialóg, vzájomnú výmenu a obohacovanie naprieč hranicami a stáročiami (Transromanica, 2023). Na Slovensku sa v súčasnosti nachádza už pomerne málo zachovaných architektonických pamiatok v románskom štýle. Tri z nich sa stali aj súčasťou Európskej kultúrnej trasy - Kostol Panny Márie Nanebovzatej v Diakovciach, Kostol Panny Márie v obci Biňa a Katedrála sv. Martina v Spišskej Kapitule (Kultúrne cesty, 2023);
- **Iron Curtain Trail - Eurovelo 13 (2019) – Cesta železnej opony** je diaľková cykloturistická trasa, ktorá spája až 20 európskych krajín. Vedie naprieč Európou od Barentsovho mora na severe až po Čierne more na juhu pozdĺž bývalej hranice medzi západnou a východnou Európou. Hranica medzi týmito časťami dostala pomenovanie Železná opona. Slovenský úsek trasy (takmer 90 km) je súčasťou vyše 10 000 km dlhej cesty, ktorá je súčasťou siete transeurópskych cykloturistických trás EuroVelo, ktorá sa skladá z 15 cyklotrás. Cesta ponúka veľa prírodných, kultúrnych a historických zaujímavostí, ktoré môžu byť zastávkou na

cyklovýlete či jeho cieľom – Trojbod (SK – A – CZ), Sandberg, Schlosshof, Bunkre a pod. (Eurovelo, 2023);

- **Cyril and Methodius Route (2021) – Cyrilometodská pútnická cesta** je prvou trasou zameranou na slovanské kultúrne dedičstvo uznanou Radou Európy. Táto cesta sa zameriava na rôzne aktivity, ktoré prezentujú rozmanitosť kultúrneho dedičstva sv. Cyrila a sv. Metoda a ich nasledovníkov. Trasy cesty odkazujú na kultúrne korene Slovanov spojené s príchodom solúnskych bratov na Veľkú Moravu (Cyril and Method Route, 2023). Spája vyše desať európskych krajín a tiahne sa rozsiahlym územím naprieč Južnou, Strednou a Východnou Európou v dĺžke viac ako 5 000 km. Okrem poznávania kultúrno-historických pamiatok či prírodných jedinečností cesta ponúka regionálnu gastronómiu, tradície, oblasť zvyklosti či lokálne produkty (Kultúrne cesty, 2023). Na Slovensku je Cyrilometodská cesta budovaná ako sieťová, preto okrem hlavných peších trás ponúka možnosť putovať aj po vedľajších trasách, ktoré prepájajú ďalšie kultúrne pamiatky a lokality spojené s tradíciou a odkazom sv. Cyrila a Metoda. Medzi najvýznamnejšie centrá na Slovensku môžeme zaradiť starobylú Nitru, hrad Devín, hradiská Bojná či pútnické miesto Skalka pri Trenčíne (Slovakia Travel, 2023);
- **Historic Cafés Route, 2022 (Cesta historických kaviarní)** - ponúka cestujúcim možnosť vydať sa na zaujímavú a očarujúcu tematickú trasu, vrátiť sa v čase, vychutnať si luxus kaviarní zlatého veku a spoznať dôležitú úlohu, ktorú zohrávali v minulosti a zohrávajú aj v súčasnosti pri formovaní kultúrnej histórie Európy. V minulosti sa kaviarne stali kolískou kultúrnych výmen, výmeny názorov a politických diskusií. Okrem toho sú neoddeliteľnou súčasťou kolektívnej pamäti dejín Európy a zároveň uchovávajú a propagujú literárne, hudobné, výtvarné a často kontroverzné tradície. Historické kaviarne ako pamiatky živého kultúrneho dedičstva predovšetkým podporujú tradície európskej kultúry kávy, miestne zvyky, degustáciu tradičných a alkoholických nápojov, konzumáciu tradičných koláčov a zákuskov, ktoré odrážajú miestne výrobky a zachovávanie postupov ich výroby. Táto inovatívna tematická cesta bola certifikovaná Radou Európy v roku 2022. V súčasnosti zahŕňa 63 členov z celkovo 15 krajín. Na Slovensku bola do tohto zoznamu zaradená kaviareň Štefánka, ktorá bola založená v roku 1904. Už od čias svojho zrodu patrí medzi najznámejšie a najlepšie kaviarne v Bratislave (Historic Cafés Route, 2023).

1.4 Tematické cesty na Slovensku

Na Slovensku sa nachádza mnoho tematických ciest a trás, ktoré sú zamerané na rôzne témy. Vďaka nim sa môžu domáci aj zahraniční návštevníci a turisti dozvedieť viac o histórii, kultúre, gastronómii či významných pamiatkach a atrakciách. Takisto majú príležitosť preskúmať a bližšie sa zoznámiť s tradíciami v jednotlivých kútoch Slovenska alebo spoznať nové zaujímavé miesta a regióny Slovenska.

Cieľom tematických ciest je podporiť rozvoj cestovného ruchu na Slovensku. V prípade vhodne zvolenej propagácie môžu jednotlivé tematické cesty vzbudiť pozornosť u ľudí a tí ich môžu ďalej dostať do širšieho povedomia (napr. zdieľaním zážitkov na sociálnych sieťach). Rast záujmu môže vyvolať pozitívny efekt a pomôcť rozvoju cestovného ruchu, ktorý môže značne podporiť či už ekonomický alebo hospodársky rast krajiny a menej rozvinutých regiónov.

Možností ako členiť tematické cesty na Slovensku je viacero, v našej práci sme sa rozhodli klasifikovať ich do nasledujúcich kategórií:

- vínné cesty,
- kultúrne cesty,
- ostatné tematické cesty.

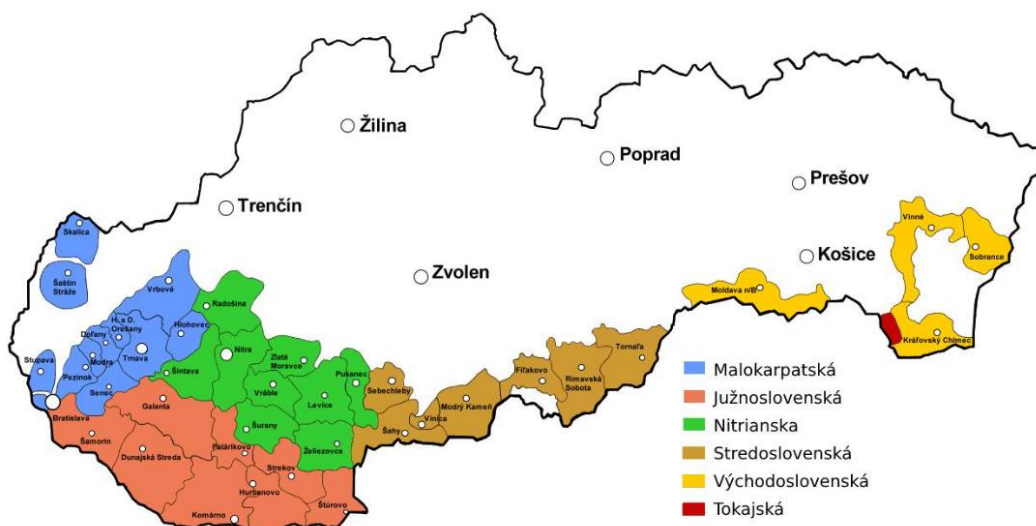
Vínné cesty

Vinohradníctvo má na Slovensku dlhú tradíciu. Približne v polovici 90. rokov 20. storočia sa vo vinohradníckych oblastiach objavila myšlienka vytvoriť vínné cesty, ktoré určite patria medzi najzaujímavejšie destinácie vo vinárskej turistike. Návštevníkom ponúkajú okrem krásy vinohradníckej krajiny aj možnosť návštevy vinárskych pivníc, ktorá je spojená s degustáciou miestnych vín (Slovakia Travels, 2023). Slovenské vínné cesty sú dobre organizované, propagované a autentické. Pre autenticitu sú v mnohých oblastiach s ponukou vín a kultúrnych produktov prítomní ľudia v krojoch, ktorí prezentujú tradičné slovenské výrobky.

Vínné cesty sú u cestovateľov čoraz populárnejšie a obľúbenejšie. Návštevníci sa môžu tešiť nielen na degustáciu kvalitných slovenských vín, ale takisto môžu spojiť viacero tematických ciest dokopy. Napr. v tokajskej oblasti je veľmi populárna kombinácia gurmánskej turistiky, kultúrnej turistiky a vínnej turistiky.

V súčasnosti sa na Slovensku nachádza jedenásť vínnych ciest v šiestich vinohradníckych oblastiach (obrázok č. 2), z ktorých každá má svoje prírodné prostredie a historický potenciál, ako aj kapacitu na výrobu vína a vínne zájazdy.

Obrázok č. 2: Vinohradnícke oblasti na Slovensku

Zdroj: VINO.SK, 2024

- **Malokarpatská vínná cesta** - bola založená v roku 1995 v oblasti medzi Bratislavou a Trnavou. Je to najstaršia a najvýznamnejšia vínná cesta na Slovensku. Vede cez bývalé kráľovské mestá Bratislava, Svätý Jur, Pezinok, Modra, priľahlé podmalokarpatské obce a končí v Trnave (Slovakia Travel, 2023). Tento titul získali v 17. storočí, a to najmä vďaka svojej produkcii kvalitného vína, ktoré chutilo korunovaným a vznešeným hlavám vo Viedni i Bratislave. Za centrum malokarpatského regiónu sa považuje Pezinok. Najväčšie pivnice na Malokarpatskej vínnej ceste sú pravdepodobne na hrade Červený Kameň (Malokarpatská vínná cesta, 2023);
- **Vínná cesta Záhorie** - predstavuje vínnu cestu, ktorá vznikla v roku 2003 a ponúka prehliadku vinohradov a pivníc tzv. búd v 17 obciach (Borský Mikuláš, Gbely, Holíč...). Niektoré z týchto "búd" slúžia ako sklad na náradie, v tých väčších sa víno spracováva a uskladňuje a využívajú sa aj ako priestor pre hostí a na ochutnávku vín. Pre túto oblasť je charakteristické červené víno – Skalický rubín, ktorý je držiteľom chráneného označenia pôvodu (Domalenka, 2023);

- **Nitrianska kráľovská vínna cesta** - je najväčšou a najdlhšou na Slovensku. Má štyri vetvy: (1) Hornonitriansku (vedie od prameňa rieky Nitry), (2) Tekovskú (vedie od Topolčianok a Pukanca), (3) Južnoslovenskú (vedie od Dunaja) a (4) Považskú (vedie od Vrbového a Serede), ktoré sa stretávajú v Nitre. Rozprestiera sa na území 4 krajov - Nitrianskeho, Trnavského, Trenčianskeho a Banskobystrického samosprávneho kraja (Nitrianska kráľovská vínna cesta, 2023). Víno z viníc nitrianskeho Zobora bolo v histórii veľmi známe a žiadané na kráľovských dvoroch (Slovakia Site, 2023);
- **Strekovská vínna cesta** - je situovaná priamo v srdci najteplejšej vinohradníckej oblasti na Slovensku. V Strekove má tvorba vína nekonečnú históriu, miestni vinári využívajú lokálnu hlinitú a ílovito-hlinitú pôdu. Nachádza sa tu niekoľko malopestovateľov viniča hroznorodého a výrobcov vína, ktorých cieľom je ukázať bohatosť strekovského terroir na základe odrôd viniča pestovaného v Strekove. Každoročne sa tu organizuje známy festival Strekovský vínný festival a či podujatie Strekovské otvorené pivnice (Startitup, 2020);
- **Požitavská vínna cesta** - bola založená v roku 2009 v Topolčiankach, kde bola podpísaná Dohoda o spolupráci pri založení Požitavskej vínnej cesty. Dohodu podpísal región Požitavie so 74 obcami, ktoré spadajú do troch vinohradníckych rajónov – Zlatomoravecký, Vrábeľský a Žitavský vinohradnícky rajón. V prvej fáze chcú propagovať myšlienky založenia vínnej cesty a v ďalšom období intenzívnejšie propagovať Požitavskú dolinu a najmä vínnu cestu (Mach a Soukupová, 2016);
- **Modrokamenská vínna cesta** - bola otvorená v roku 2005 občianskym združením pre rozvoj regiónu Veľký Krtíš na hrade Modrý kameň. Na Modrokamenskom hrade sa nachádza expozícia vinárstva a vinohradníctva, v kaštieli pod hradom je expozícia Slovenského národného múzea Múzeum bábkarských kultúr a hračiek (Mach a Soukupová, 2016). Modrokamenský región je významný vďaka množstvu kultúrno-historických pamiatok. Významná je obec Hrušov, ktorá je známa pestovaním viniča. V obci sa nachádza veľké množstvo viničných stavieb či pivníc. Na uskladnenie vína tu do dnešného slúžia pivnice vytesané do pieskového tufu stojace v radovom usporiadaní (Kiska Travel, 2017);
- **Kameninská vínna cesta** - od roku 1999 sa rozšírila z pôvodných 6 obcí na 16. Trasa vedúca cez celé Dolné Pohronie a časť Podunajska je súčasťou vínnej

magistrály, ktorá je prepojená cyklistickou trasou pozdĺž Hrona s medzinárodnou Dunajskou cyklotrasou. Najznámejším podujatím je Vínny festival, ktorý sa koná vo viniciach nad Strekovom. Návštevníci tu môžu nájsť kvalitné vína v rázovitých malebných pivničkách (Lexikon, 2019);

- **Veľkokrtíšska vína cesta** - vytvára priestor na spoznanie vín vyrobených v okolí Veľkého Krtíša, Čeboviec, Kosihoviec, Opatovskej Novej Vsi, Záhoriec či obce Vinica. Víno sa v tomto mikroregióne vyrába historicky už niekoľko storočí. Každoročne sa tu organizuje viacero zaujímavých podujatí pre milovníkov vína – Ochutnávka nových vín v januári či tradičné Vinobranie v septembri (Región Novohrad, 2023);
- **Hontianska vína cesta** – rozprestiera sa v Stredoslovenskom vinohradníckom regióne po obciach od Krupiny cez Sebechleby až po Dudince. Nachádza sa tu spolu až 31 pivníc rozmiestnených po celom regióne. Rozmanitá vinohradnícka oblasť disponuje vynikajúcimi podmienkami na pestovanie ušľachtilých odrôd vínnej révy najmä vďaka kvalitným vulkanickým vinohradníckym plochám na úpätiach Krupinskej planiny (Región Hont, 2021);
- **Turnianska vína cesta** - bola založená v roku 2009 Občianskym združením Krasturist. Je tu vybudovaný náučný chodník Turnianska vína cesta, ktorý predstavuje a poukazuje na významnú vinohradnícku oblasť, jeho históriu, tradície a zvyky, tradičnú gastronómiu a tradičné remeslá. Trasa Turnianskej vínnej cesty prechádza niekoľkými obcami a končí v meste Moldava nad Bodvou. Využíva danosti málo známej, avšak v minulosti významnej vinohradníckej oblasti, vína ako aj miestnu gastronómiu na vytvorenie cielených produktov pre návštevníkov (NP Slovenský Kras, 2023);
- **Tokajská vína cesta** - vznikla na podporu rozvoja turizmu, kultúry, ale i kultúrno-spoločenského života. Podnetom pre jej vznik bola potreba poznávania histórie i súčasnosti tejto oblasti, jej zákutí, zaujímavostí, tradícií a zvykov, ale aj pestovania viniča, technológie jeho spracovania, či výroby tokajských vín. Je súčasťou slovenskej časti Vinohradníckej oblasti Tokaj, ktorá je svojou rozlohou 907 ha najmenšou vinohradníckou oblasťou na Slovensku a vo svete vôbec. Trasa vedie z mesta Trebišov a tiahne sa cez obce historickej oblasti Tokaj. Raritou sú stredoveké tokajské pivnice vytesané do sopečných, tzv. tufových hornín do hĺbky 8 až 16 metrov (Tokaj Region, 2023).

Kultúrne cesty

Slovensko ponúka mnoho zaujímavých kultúrnych ciest, niektoré z nich siahajú až za hranice. Medzi najvýznamnejšie kultúrne cesty možno zaradiť:

- **Barborská cesta** - prepája banícku históriu, pamiatky aj prírodné krásy a rôzne zaujímavosti, spojené s ťažením medi, zlata a striebra v horách vtedajšieho Horného Uhorska. Meno dostala podľa sv. Barbory – patrónky baníkov, ktorá dnes drží ochrannú ruku aj nad pútnikmi. Podľa legendy Barbora umrela mučeníckou smrťou vo veku 29 rokov. Okružná cesta spája symbolicky 29 miest – zastavení. Ide o významné miesta z hľadiska banských, historických, prírodných, religióznych, kultúrnych a technických hodnôt, a preto stojí za to pristaviť sa pri nich. Trasa Barborskej cesty je dlhá 192,3 km, začína aj končí v Banskej Bystrici, je rozdelená na 9 etáp a je možné ju prejsť celú za 9 dní (Barborská cesta, 2023);
- **Gotická cesta** - predstavuje prvú tematickú kultúrno-poznávaciu cestu svojho druhu na území Slovenska, ktorá vznikla v roku 1996. Je rozdelená do 4 základných okruhov – Štítnický, Jelšavský, Rimavský a Rožňavský okruh, v ktorých si návštevník môže prezrieť hradné komplexy, zachované historické jadrá miest, múzeá a katedrály, ale aj dedinské kostoly, meštianske domy alebo romantické kamenné mosty. (Slovakia Travels, 2023). 12 ranogotických kostolov, ktoré sú súčasťou Gotickej cesty, v roku 2022 získalo značku Európske dedičstvo ako súbor lokalít s názvom Stredoveké nástenné maľby na Gemeri a v Malohonte (Pamiatkový úrad SR, 2022);
- **Karpatská drevená cesta** - ponúka viac ako 300 km putovania po takmer 50 objektoch drevenej sakrálnej ľudovej architektúry slovensko-poľského pohraničia. Ide o unikátne prepojenie prírody a drevených sakrálnych objektov európskeho a svetového významu. Na trase tejto cesty v pohraničí od Tatier po hranicu s Ukrajinou po oboch stranách Karpát sa zachovalo vyše 170 drevených svätýň gréckokatolíckej, rímskokatolíckej, pravoslávnej a evanjelickej cirkvi. Súbor 27 drevených kostolíkov severovýchodného Slovenska, označené aj ako národná kultúrna pamiatka zo 17. a 18. storočia, patria medzi výnimočné svetové unikáty sakrálneho dreveného ľudového staviteľstva v Karpatoch (CHKO Východné Karpaty, 2023);

- **Svätojakukská cesta** - je pútnická cesta, ktorá spája významné pútnické miesta. Od Košíc po Bratislavu, odkiaľ pokračuje do Rakúska, kde nadväzuje na európsku sieť pútnických ciest až do španielskeho mesta Santiago de Compostela. Celá trasa na našom území je dlhá približne 650 km a pešo zaberie približne mesiac, kým ju človek zdolá. Trasa kopíruje stredoveké pútnické koridory, prechádza cez mestá s patrocinom sv. Jakuba a tiež cez prírodné, cirkevné či kultúrne miesta (Svätojakukská cesta, 2023);
- **Železná cesta Gemerom (Via Magna)** - je poznávacía cesta, ktorá je súčasťou Európskej železnej cesty. Bohatá história Gemera je od začiatku existencie spojená s využívaním nerastného bohatstva Slovenského rudohoria. Tento región sa dlhé stáročia zarad'oval medzi najvýznamnejších producentov železa v Uhorsku. Formou kultúrneho a poznávacieho cestovného ruchu prezentuje návštevníkom pamiatky banickej a železiarskej tradície regiónu. Najvýznamnejšie technické pamiatky, 3 bývalé vysoké pece - Karlova huta pri Vlachove, huta Etelka v Nižnej Slanej a vysoká pec v Červeňanoch sú chránené ako vzácne technické pamiatky (Slovakia Travel, 2023).

Medzi ďalšie významné kultúrne cesty na Slovensku patria (Slovakia Travel, 2023):

- Jantárová cesta,
- Prešovská hradná cesta,
- Matúšovo kráľovstvo,
- Slovenské kráľovské mestá,
- Hradná cesta a pod.

Ostatné tematické cesty

Človek, ktorý obľubuje pohyb v prírode alebo na čerstvom vzduchu, môže absolvovať niektorú z turistických ciest. Pôžitkári, ktorí chcú spoznať napr. nové chute, si môžu vybrať niektorú z ciest zameraných na gastronómiu, prostredníctvom ktorej majú príležitosť spoznať miestne špeciality v podobe tradičných jedál či nápojov. Iní zas môžu vyhľadávať tematické cesty s cieľom spoznať tradičné spôsoby výroby. Na Slovensku môžeme nájsť aj ďalšie tematické cesty, napr. (Slovakia Travel, 2023):

- **Cesta hrdinov SNP** - najvýznamnejšia a najdlhšia turistická magistrála, ktorá vedie naprieč celým Slovenskom v dĺžke 770 km. Vedie zo severovýchodu Slovenska - Duklianský priesmyk až na západ po Devín. Cesta prechádza väčšinou významných oblastí Slovenska (údolie potoka Kapišovka, Svidník, Téliart, Donovaly...), ktoré zohrali dôležitú úlohu počas Slovenského národného povstania alebo počas oslobodzovania krajiny v rokoch 1944 až 1945 (Cesta SNP, 2023);
- **Cesta minerálnych prameňov** - turistická trasa s celkovou dĺžkou do 100 km spája 12 najvýznamnejších minerálnych prameňov (Prameň Smerdžonka, Prameň Voňacka, Prameň Ščava...) v regióne Severný Spiš – Pieniny;
- **Kopaničiarska ovocno-destilátová cesta** - gastronomická cesta kopaničiarskeho regiónu, ktorej súčasťou je ukážka výrobných procesov a ochutnávka regionálnych produktov v 11 vybraných zariadeniach (Sušiareň ovocia v Lubine, Ovocný sad Padelky v Turej Lúke, Štefánikov sad Pod Úbočou v Košariskách...);
- **Cesta socialistickou Bratislavou** - retro zábavná cesta, počas ktorej účastníkov prevezie klasická komunistická škodovka vyrobená v 70. rokoch 20. storočia. Na ceste majú možnosť spoznať komunistickú minulosť hlavného mesta Slovenska vrátane návštevy Slavína, bunkrov a legendárneho sídliska Petržalka (Slovakia Travel, 2023).

Medzi ostatné tematické cesty môžeme zaradiť aj (Slovakia Travel, 2023):

- Sklárska cesta,
- Vulkán Poľana, a pod.

1.5 Príklady tematických ciest vo svete

Na svete môžeme nájsť veľké množstvo tematických ciest zameraných podľa rôznych tém. Existujú aj neformálne kultúrne turistické trasy, ktoré boli vybudované v priebehu niekoľkých storočí pod vplyvom politických, ekonomických či kultúrnych okolností (napr. Hodvábná cesta). Primárnym účelom takýchto ciest nebol cestovný ruch, ale stali sa veľmi atraktívnymi v cestovnom ruchu ako osobitnom fenoméne. UNESCO tiež vyvinulo program Routes of Dialogue na výmenu a propagáciu medzikultúrneho dialógu, ktorý zahŕňa kultúrne cesty ako kategóriu na Zozname svetového dedičstva (Graf a Popescu, 2016).

V Európe sa medzi najznámejšie a najvýznamnejšie tematické cesty radia Svätajakubská cesta známa tiež ako Camino de Santiago, The Hansa, Vikingská kultúrna cesta, Európske Mozartove cesty, Cesty olivovníka, Európske cesty židovského dedičstva, Via Regia, Cesta Svätého grálu, Európska cesta termálneho dedičstva a termálnych miest, Via Francigena, Jantárová cesta a mnohé iné.

Obrázok č. 3: Via Regia - najstaršia a najdlhšia cesta spájajúca východnú a západnú Európu

Zdroj: Via Regia Zeitreise, 2024

Na americkom kontinente sa nachádza Qhapaq Ñan (Inkský systém ciest), Quebrada de Humahuaca v Argentíne, Camino Real de Tierra Adentro známa aj ako Strieborná cesta v Mexiku, Jezuitská cesta v Paraguaji, Cesta osloboditeľa Simóna Bolívara, Guanajuato's Tequila cesta, Kolumbijský kávový trojuholník, atď.

Afrika je spojená najmä s otrockými cestami, ktoré zahŕňajú dedičstvo a miesta súvisiace s obchodom s otrokmi. Existuje niekoľko otrockých ciest: napr. Malawijské cesty otrokov a cesta Dr. Davida Livingstona, Arochukwu Long Juju, Centrálna obchodná cesta s otrokmi a slonovinou (The Central Slave and Ivory Trade Route). Známe sú tiež Karavánove cesty spájajúce rôzne krajiny severnej Afriky. Mnohé z hlavných púštnych trás boli pôvodne karavánové cesty pre ťavy.

V Austrálii je populárna a úspešná Veľká južná turistická trasa (Great Southern Touring Route), ktorej primárnou silou je prekrytie prírodných a kultúrnych zaujímavostí v regióne. Ďalšou zaujímavou cestou je Canning Stock, ktorá v dĺžke viac ako 1 700 km je najdlhšou skladovou cestou na svete. Overland Telegraph Line je jednou z austrálskych najvýznamnejších kultúrnych ciest (UNWTO, 2015).

Ázia sa môže pýšiť svetoznámu Hodvábnou cestou, Veľkou himalájskou cestou, Veľkou čajovou cestou, Posvätné miesta a pútnické cesty v pohorí Kii v Japonsku, Kadidlová cesta v Izraeli, Krajina kadidlovníkov v Ománe, Kostol Narodenia Pána a pútnická cesta v Palestíne, Historický Jeddah – brána do Mekky v Saudskej Arábii, Cesty dedičstva al-Andalus a pod.

Obrázok č. 4: Hodvábná cesta – najdlhšia a historicky najdôležitejšia pozemná obchodná cesta na svete

Zdroj: World History Encyclopedia, 2012

2 Cieľ práce

Hlavným cieľom diplomovej práce je navrhnuť tematickú cestu, ktorá rozšíri ponuku produktov kultúrneho cestovného ruchu na Slovensku a vytvoriť komunikačnú kampaň pre zvýšenie povedomia o tejto tematickej ceste s následným stanovením prínosov vytvorenej tematickej cesty.

Pre splnenie hlavného cieľa sme formulovali a stanovili čiastkové ciele nasledovne:

- sumarizovať teoretické poznatky z riešenej problematiky so zameraním na vymedzenie kultúrneho cestovného ruchu a tematických ciest, ktoré sú súčasťou jeho produktov,
- identifikovať kultúrne cesty na národnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni,
- uskutočniť primárny prieskum zameraný na zistenie postoja spotrebiteľov - účastníkov cestovného ruchu k tematickým cestám.

Pred spracovaním záverečnej práce sme formulovali nasledovné výskumné otázky:

- Výskumná otázka č. 1:** Akým spôsobom prispievajú tematické cesty k rozvoju kultúrneho cestovného ruchu?
- Výskumná otázka č. 2:** Aký majú respondenti postoj k absolvovaniu tematickej cesty?
- Výskumná otázka č. 3:** Ktoré kritériá ovplyvňujú účastníkov cestovného ruchu pri výbere tematickej cesty?
- Výskumná otázka č. 4:** Aké aktivity by mohli prispieť k zvyšovaniu návštevnosti na území Slovenskej republiky?
- Výskumná otázka č. 5:** Aké sú preferencie účastníkov cestovného ruchu pri výbere tematických ciest?

3 Metodika práce a metody skúmania

Pri spracovaní záverečnej práce sme pracovali so sekundárnymi zdrojmi, ktoré boli využité predovšetkým v teoretickej časti záverečnej práce. Zároveň v aplikačnej časti sme pracovali s primárnymi zdrojmi, ktoré sme získali na základe realizovaného primárneho prieskumu.

Z hľadiska metodiky práce sme sa v prvom rade zaoberali vyhľadávaním, zhromažďovaním a následnou sumarizáciou vedeckých a odborných publikácií, ktoré boli nevyhnutné pre spracovanie súčasného stavu riešenej problematiky. Pri vyhľadávaní potrebnej literatúry sme najviac využívali internetový vyhľadávač Google, Google Books a voľne dostupné databázy Centra vedecko-technických informácií SR (CVTI SR). Našou snahou bolo nájsť a získať čo najväčšie množstvo domácej a zahraničnej vedeckej a odbornej literatúry, aby sme nadobudli dostatočne široký pohľad na problematiku kultúrneho cestovného ruchu a tematických ciest. Pri kreovaní teoretickej časti sme vychádzali v značnej miere z vedeckých a odborných kníh, časopisov, reportov, zborníkov konferencií. Keďže niekedy (napr. v časti 1.4 Tematické cesty na Slovensku) sa nám nepodarilo dohľadať dostupnú literatúru v odborných, či vedeckých publikáciách alebo vhodná literatúra bola pre účely našej práce neaktuálna (v našom prípade sme si zvolili rozsah max. 10 rokov stará, t. j. rok 2013 a vyššie), čerpali sme informácie aj z relevantných internetových zdrojov. Informácie sme čerpali najmä z portálu Slovakia.travel - národného jednotného informačného systému cestovného ruchu Slovenskej republiky, Svetovej organizácie cestovného ruchu (UNWTO) a zo stránky Rady Európy (Council of Europe).

Pri spracovaní záverečnej práce, predovšetkým jej teoretickej časti, sme využili viaceré vedecké metódy. Metódu *analýzy* sme použili najmä pri detailnejšom preskúmaní odbornej literatúry, z ktorej sme následne vyberali najvýznamnejšie časti textov. Taktiež sme pomocou tejto metódy podrobne rozoberali a vyhodnocovali výsledky kvantitatívneho prieskumu. Následne sme metódou *syntézy* spájali a zosumarizovali jednotlivé myšlienky a definície autorov do jednotných celkov, ktoré na seba logicky nadväzujú. Metódu *deskripcie* sme uplatnili pri vymedzení pojmov, ktoré sú nevyhnutnou súčasťou práce a taktiež pri opise niektorých vybraných tematických ciest. Ďalšia z metód - *abstrakcia* slúžila na výber všeobecných a podstatných informácií odhliadnuc od tých, ktoré sme považovali pre účely našej práce za

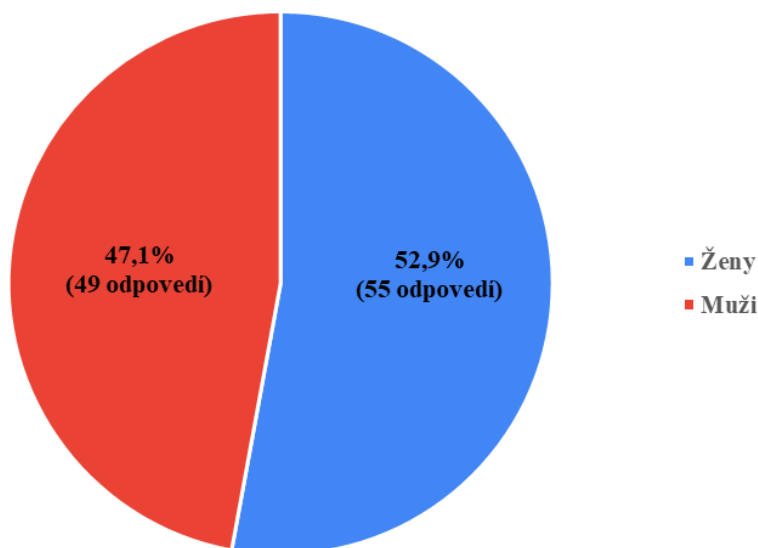
irelevantné a nepodstatné. Metóda *indukcie* bol aplikovaná pri vytváraní všeobecných záverov na základe analýzy získaných výsledkov primárneho prieskumu.

Následne sme sa sústredili na realizáciu primárneho kvantitatívneho prieskumu, ktorého cieľom bolo zistiť postoje, názory a prípadne skúsenosti účastníkov cestovného ruchu spojené s tematickými cestami. Pre získanie dát sme využili metódu zberu primárnych údajov – dopytovanie prostredníctvom štandardizovaného dotazníka, ktorého návrh bol spracovaný v online Google Formulári (Google Forms). Dotazník (pozri príloha č. 2) bol anonymný a celkovo pozostával z 10 otázok rôzneho typu (otvorené, polouzavreté a zatvorené otázky).

Zber primárnych údajov sme realizovali od 9. decembra do 24. decembra 2023. Na získanie dostatočného počtu odpovedí sme uplatnili 2 spôsoby dopytovania: (1) CAWI elektronické dopytovanie - online metóda zberu dát prostredníctvom dotazníka, kde sme využili predovšetkým sociálne siete Instagram a Facebook a (2) CAPI osobné dopytovanie – metóda zberu dát, kedy sme sa v rámci osobného kontaktu pýtali respondentov a získané odpovede sme si značili do elektronického dotazníka zobrazeného na našom mobilnom zariadení alebo sme poskytli respondentom odkaz na link. Celkovo sme zhromaždili odpovede od 104 respondentov.

Z hľadiska pohlavia respondentov bolo zloženie dopytovanej vzorky nasledovné: 55 žien – 52,9 % respondentiek a 49 mužov – 47,1 % respondentov (pozri graf č. 1).

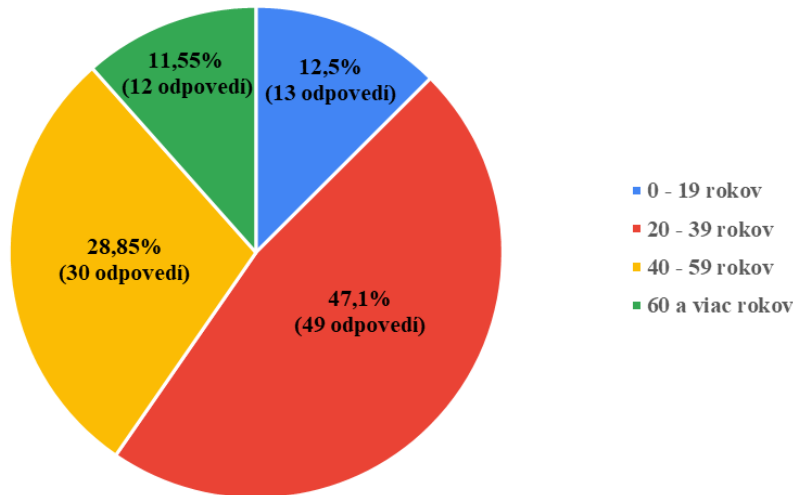
Graf č. 1: Pohlavie respondentov

Zdroj: vlastné spracovanie

Z hľadiska veku respondentov bolo zloženie dopytovanej vzorky nasledovné: 0 – 19 rokov 12,5 %; 20 – 39 rokov 47,1 %; 40 – 59 rokov 28,85 % a 60 a viac rokov 11,55 % (pozri graf č. 2).

Graf č. 2: Vek respondentov

Zdroj: vlastné spracovanie

3.1 Charakteristika objektu skúmania

Objektom skúmania je 5 vodných mlynov nachádzajúcich sa na rieke Malý Dunaj. Predtým, než prejdeme k samotnej charakteristike jednotlivých vodných mlynov, stručne predstavíme históriu mlynárstva a vodných mlynov na Slovensku, čiastočne so zameraním na mlyny na Malom Dunaji, aby sme vedeli následne čo najviac priblížiť informácie o týchto jedinečných technických pamiatkach.

História mlynárstva a vodných mlynov na Slovensku

História mlynárstva a vznik prvých vodných mlynov na Slovensku sa datuje približne až do prelomu 12. a 13. storočia. Prvým historicky doloženým mlynom na Slovensku bol v roku 1135 mlyn v obci Pavlová nad Štúrovom (Seredsity, 2020). Vodné mlyny sa na území Slovenska začali objavovať v stredoveku najmä v súvislosti s kláštorami a šľachtickými privilégiami (Bartošíková, 2023).

Mlynárstvo má na Slovensku bohatú históriu, v minulosti patrilo na našom území medzi najrozšírenejšie remeslá. Jeho rozvoj bol úzko spätý s vynálezom vodného kolesa. Mlynári využívali silu riečnych prúdov na pohon mlynských kolies, pomocou ktorých spracovávalo obilie na múku a iné produkty ako napr. šrot či krúpy. Od 18. storočia mohol mať mlynár mlyn v prenájme, no až do urbaniálnych reforiem Márie Terézie bol povinný mlieť v mlynoch svojho zemepána (Slovander, 2022).

Plávajúce mlyny v minulosti dotvárali kolorit mnohých európskych miest ležiacich pri väčších riekach, na území Slovenska boli takými riekami predovšetkým Dunaj a Váh (Kukkonja, 2023). Najväčší rozmach bol zaznamenaný v polovici 19. storočia, kedy sa na Slovensku nachádzalo viac ako 4 000 mlynov. Z hľadiska počtu dosiahol ich rozvoj vrchol v roku 1872, kedy sa na Slovensku nachádzalo 4 748 mlynov, z toho 4 527 vodných (Objaviteľ, 2021).

Tieto technické skvosty však postupne strácali na význame, nahradili ich parné, motorové a nakoniec elektrické mlyny. Mlynárske remeslo tak dosiahlo svoj vrchol, pretože priemyselná revolúcia a elektrifikácia spôsobili rýchly útlm, dokonca až zánik tohto tradičného remesla. Nové technológie boli pri mletí efektívnejšie a nepredstavovali ani bezpečnostné riziko ako vodné mlyny, ktoré často bránili preprave po riekach (Slovander, 2022).

V druhej polovici 19. storočia bolo funkčných viac ako 100 vodných mlynov, (napr. vo Vojke nad Dunajom, Šamoríne), ale nachádzali sa aj v takých lokalitách, ktoré dnes ležia už v značnej vzdialenosti od rieky, ako napr. Veľký Meder či Malé Dvorníky. Konštrukcia mlynov bola prispôbená sile prúdenia vody - na Veľkom a Malom Dunaji sa nachádzali prevažne spodkové mlyny, na horských a podhorských potokoch so silným prúdom zasa mlyny vrchové. Mlynica stála buď vo vode na pilieroch alebo člnoch (tzv. lodné alebo vážske mlyny) alebo na brehu rieky. Na Žitnom ostrove boli rozšírené všetky druhy vodných mlynov, lodné mlyny sa nachádzali na Dunaji v Bodíkoch, Vojke nad Dunajom, Gabčíkove a taktiež aj v obciach Sap a Medveďov (Kukkonja, 2023). Tri z nich (v Tomášikove, Jelke a Jahodnej) boli koncom 19. storočia prestavané na pobrežné kolové mlyny (Seredcity, 2020). Definitívny koniec malých mlynov znamenala kolektivizácia a rozoranie náhonov v 60. rokoch 20. storočia, kedy mnoho mlynov zaniklo úplne (Bartošíková, 2023). V súčasnosti patria vodné mlyny k technickým pamiatkam, ktoré predstavujú kultúrne dedičstvo Slovenska, rozprávajú príbehy ľudí a aj o tom, ako v minulosti žili naši predkovia (Slovander, 2022).

Vodné mlyny na Malom Dunaji

Vodné mlyny sú významné a jedinečné technické pamiatky, ktoré v minulosti poháňali vody Malého Dunaja. Drevené kolové mlyny sú charakteristické výlučne pre Malý Dunaj. Priaznivé podmienky umožňovali rýchly rozvoj vodných mlynov na Podunajskej nížine a okolo roku 1866 sa na Malom Dunaji nachádzalo až 37 mlynov. (Cestuj za menej, 2021).

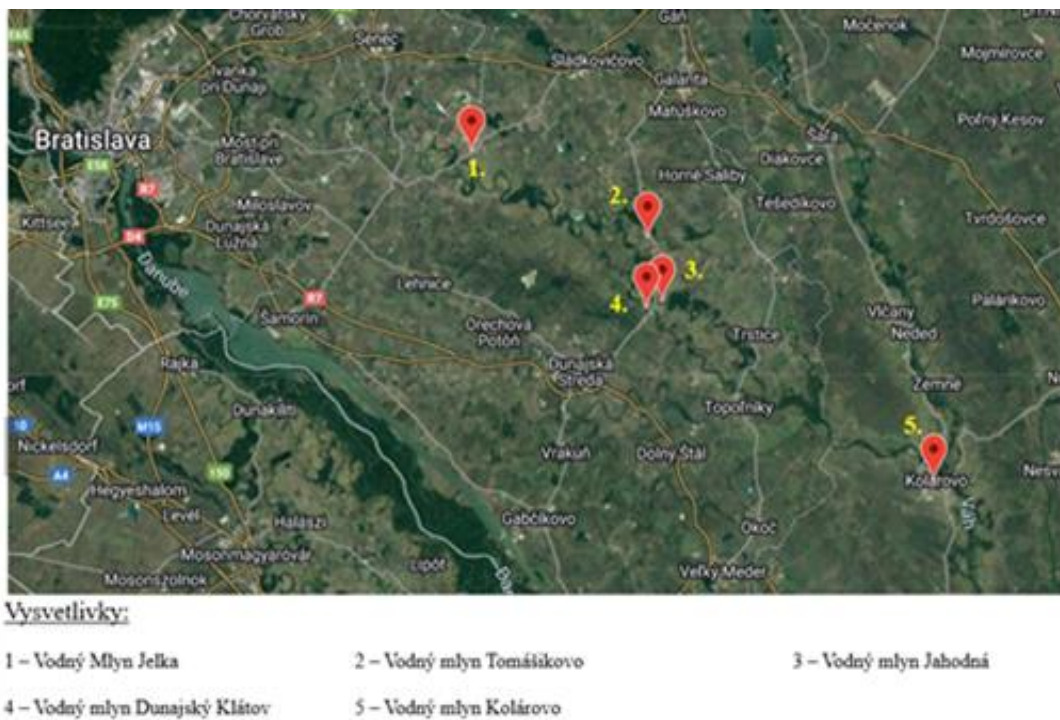
Vodné mlyny sú dodnes neoddeliteľnou súčasťou Malého Dunaja. Patria k tzv. pobrežným kolovým mlynom, ktoré stáli na koloch – drevených pilótach na brehu rieky. Na počiatku to boli lodné resp. plávajúce mlyny, ktoré sa nachádzali v tzv. mlynských prístavoch, avšak časom začali blokovať lodnú dopravu a tak koncom 18. storočia došlo k ich zákazu. Z tohto dôvodu sa začiatkom 19. storočia začala prestavba na kolové mlyny. Nakoľko kolové mlyny v porovnaní s lodnými mlynmami boli budované pri brehu rieky, bolo nutné vodu na mlynské koleso privádzať.

Na Malom Dunaji sa v minulosti nachádzalo množstvo vodných mlynov, avšak z dôvodu vývoja vedy a techniky sa stali nepotrebné. V súčasnej dobe sa zachovali 4 kolové mlyny, ktoré sa nachádzajú v Jelke, Tomášikove, Dunajskom Klátove, Jahodnej a 1 lodný mlyn situovaný v Kolárove (Canoe Trips, 2023).

Rieka Malý Dunaj

Malý Dunaj je nížinná rieka, respektíve rameno Dunaja s dĺžkou 128 km. Tečie stálym, miernym prúdom. Od hlavného toku Dunaja sa oddeľuje za stavidlami pri Slovnafte v Bratislave. Meandruje nížinnou krajinou. Pri Kolárove sa vlieva do Váhu a spolu s ním pri Komárne do Dunaja. Na toku, okrem mesta Kolárovo, neležia žiadne iné mestá, iba obce Vrakuňa (časť Bratislavy), Most pri Bratislave, Malinovo, Zálesie, Tomášov, Jelka, Jahodná a Trstice. Malý Dunaj vytvára najrozsiahlejší riečny ostrov v Európe – Žitný ostrov, ktorý je jednou z najväčších zásobární pitnej vody. Do Malého Dunaja sa vlievajú väčšie prítoky Blatina, Čierna Voda a Klátovské rameno. Plocha povodia Malého Dunaja je 3173 km². Splavný je po celom toku a počas celého roka. Rieka na mnohých miestach vytvára ostrovy a mŕtve ramená, avšak hlavný tok je zreteľne čitateľný (Malý Dunaj, 2021).

Obrázok č. 5: Mapa vodných mlynov na Malom Dunaji

Zdroj: Google Maps (vlastná úprava)

Vodný kolový mlyn Jelka

Patrí medzi unikátne drevené technické pamiatky a je považovaný za stredoeurópsku raritu. Ide o trojpodlažný drevený mlyn, aký sa v okolitých štátoch nenachádza. Mlyn stojí na ľavom brehu Malého Dunaja, ktorý vytvára meandrovité koryto v katastri obce Jelka v dĺžke 23 km. Najstarší doklad o ňom pochádza z roku 1894, do roku 1973 patril rodine Némethovcom.

Pôvodne sa jednalo o lodný mlyn, ktorý bol v roku 1905 prestavaný na vodný kolový mlyn. V prestavanom mlyne sa začalo mlieť v auguste v roku 1906. V mlyne sa spracovávala prevažne raž a počas zabíjačiek a žatvy sa tam mlela aj kukurica. Dominantnú časť mlyna tvorí drevená mlynica, ktorá leží na 54 pilótach z agátového dreva, zatĺčených do dna rieky. Má sedlovú strechu krokvovej, hambáľkovej konštrukcie, ktorá je krytá šindľom.

Prestavba jednopodlažnej budovy na viacpodlažnú sa uskutočnila do roku 1916, keď v mlyne inštalovali namiesto pôvodných mlecích kameňov valcovú stolicu, výťahy a iné novšie stroje. Technologické zariadenie mlyna pozostáva zo sústavy hnacej, prevodovej a pracovnej t.j. mlecej. Mlyn pracoval až do apríla 1951.

Od roku 1983 je zaevidovaný v Štátnom zozname nehnuteľných kultúrnych pamiatok na Slovensku. Zásluhou Vlastivedného múzea v Galante, pod ktoré momentálne mlyn patrí a Obecného úradu v Jelke bol mlyn v roku 1992 zrekonštruovaný. V blízkosti mlyna je vybudovaný malý skanzen, ktorý sa zameriava na poľnohospodársku minulosť obce Jelka. Naposledy bol mlyn rekonštruovaný v roku 2019 v rámci cezhraničného projektu INTERREG Slovenská republika – Maďarsko s názvom „Objavovanie Malého a Mošonského Dunaja bicyklom a člnom“ (Obec Jelka, 2023).

Obrázok č. 6: Vodný kolový mlyn v Jelke

Zdroj: Slovender.sk, 2022

Vodný kolový mlyn Tomášikovo

Pochádza z roku 1893, kedy ho postavil mlynár János Maticza. Je jedným z mála pôvodne zachovaných vodných mlynov na Slovensku so spodným náhomom, bez výrazného zásahu do konštrukcie, s uceleným a prevádzkyschopným mlynským zariadením. Posledná modernizácia na mlyne prebehla v roku 1940, kedy doň bolo namontované dynamo a vďaka tomu fungoval aj na elektrický pohon. Mlyn sa aktívne využíval až do roku 1960. V roku 1982 bol mlyn obnovený a upravený a pre návštevníkov sprístupnený ako expozícia Vlastivedného múzea v Galante.

Budova mlyna so šindľovou strechou a veľkým lopatkovým hnacím kolesom na spodnú vodu je postavená na pilieroch z agátového dreva a je dodnes funkčná. Má inštalovaný pôvodný interiér s pôvodným mlynárskym náradím. V súčasnosti slúži ako funkčná technická pamiatka ľudového mlynárstva na južnom Slovensku (Slovakia Travel, 2023).

Obrázok č. 7: Vodný kolový mlyn v Tomášikove

Zdroj: Trnavské rádio, 2023

Vodný kolový mlyn Dunajský Klátov

Nachádza sa na brehu Klátovského ramena Malého Dunaja. Je typickým príkladom spodkového mlyna, ktoré boli v tomto regióne dosť zriedkavé. Bol postavený koncom 19. storočia a súčasnú stavebnú úpravu získal pri prestavbe v roku 1920. Mlyn bol v prevádzke do roku 1941, kedy bola prevádzka všetkých menších vodných mlynov v regióne zastavená.

V druhej polovici 80. rokov 20. storočia bol mlyn odkúpený štátom a objekt bol vyhlásený za štátom za chránenú národnú kultúrno-technickú pamiatku. Pre verejnosť bol sprístupnený v auguste v roku 1987. Na rozdiel od ostatných vodných mlynov v regióne, mlynica je murovaná, len koleso a hnacia časť sú umiestnené v drevenej prístavbe. Význam pamiatky zvyšuje takmer kompletne zachované technické zariadenie so všetkými súčasťami, ktoré pochádzajú pravdepodobne zo začiatku 20. storočia.

Do dnešnej doby je mlyn plne funkčný, ale svoj pôvodný účel už neplní. V budove mlyna sa nachádza stála expozícia vodného mlynárstva s pôvodným zariadením. Vodný mlyn je v súčasnosti v správe obce Dunajský Klátov. Mlyn je dlhodobo využívaný na expozičné účely Žitnoostrovného múzea v Dunajskej Strede, ktoré prezentuje jeho výnimočné hodnoty, ako aj mlynársku tradíciu regiónu.

V roku 2016 sa realizovala komplexná obnova budovy mlyna, zrekonštruovaný bol interiér aj exteriér a budova dostala novú strechu. Obnovilo sa aj mlynské koleso, jeho oporná časť a k nemu patriace ozubené koleso a na protihľadnom brehu Klátovského ramena bola vybudovaná vyhliadková plošina (Obec Dunajský Klátov, 2023).

Obrázok č. 8: Vodný kolový mlyn v Dunajskom Klátove

Zdroj: Domalenka, 2023

Vodný kolový mlyn Jahodná

Je jedným zo zachovaných vodných mlynov na Slovensku, ktorý dal na konci 19. storočia postaviť Boldizsár Renczés. V roku 1920 mlyn poškodený po požiari odkúpil panský lesník Štefan Nagy, ktorý ho postupne prerobil na vodnú pílu. Mlyn pracoval ako píla do druhej svetovej vojny. Elektrická energia, ktorú v mlyne vyrábali pomocou rezných zariadení, urýchlila nielen pílenie, ale aj umožnila osvetlenie verejných budov v obci. Po jeho smrti ho spravovali múzeá v Galante a Dunajskej Strede. Nakoľko však nemali peniaze na jeho údržbu, museli ho prediť.

Dnes je vo vlastníctve Západoslovenských energetických závodov, ktoré ho v roku 1999 zrekonštruovali do pôvodného stavu. Mlyn vyhlásený za technickú pamiatku ľudového mlynárstva láka návštevníkov vďaka svojej unikátnosti a malebnému okoliu.

V súčasnosti však nie je verejnosti prístupný a dá sa obdivovať len jeho exteriér, je možné sa tiež k nemu dostať na loďke alebo člně po Malom Dunaji (Domalenka, 2023).

Obrázok č. 9: Vodný kolový mlyn v Jahodnej

Zdroj: Danube islands, 2023

Lodný mlyn Kolárovo

Táto národná kultúrna pamiatka je jediným lodným mlynom na Slovensku a posledným exemplárom plávajúceho mlyna zachovaného na Slovensku postaveného na lodiach, medzi ktorými je umiestnené mlynské koleso. Nachádza sa na mŕtvom ramene Malého Dunaja, kde tvorí súčasť objektov ľudovej architektúry v rámci širšieho prírodného areálu. Ide o kópiu pôvodného mlyna z Radvane nad Dunajom z roku 1920. Mlyn nanovo postavili v roku 1983 v bývalých Slovenských lodeniciach v Komárne.

Samotný mlyn bol na dvadsať rokov presunutý do Múzea slovenskej dediny v Martine, odkiaľ ho neskôr premiestnili na svoje aktuálne miesto. Postavený je na dvoch rovnobežných člnoch a ukotvený o breh rieky. Mlyn je dodnes teoreticky funkčný, v skutočnosti však nefunguje, čoho dôvodom je stojatá voda ramena. Mlyn má pevnú

konštrukciu, aby vydržal nápor ľadov i storočnú vodu. Vede k nemu 86 metrov dlhý celodrevený kolonádový most pre peších, ktorý sa považuje za najdlhší most s drevenou konštrukciou v Európe.

V súčasnosti sa objekt lodného mlyna v Kolárove využíva ako múzeum vodného mlynárstva. V objekte sa nachádza niekoľko komponentov z pôvodného mlyna a využitý je ako malá historická expozícia. Skvostom medzi exponátmi je stroj na pohon transmisie, s prevodom na pletacie stroje na výrobu sietí (Kukkonja, 2023).

Obrázok č. 10: Lodný mlyn v Kolárove

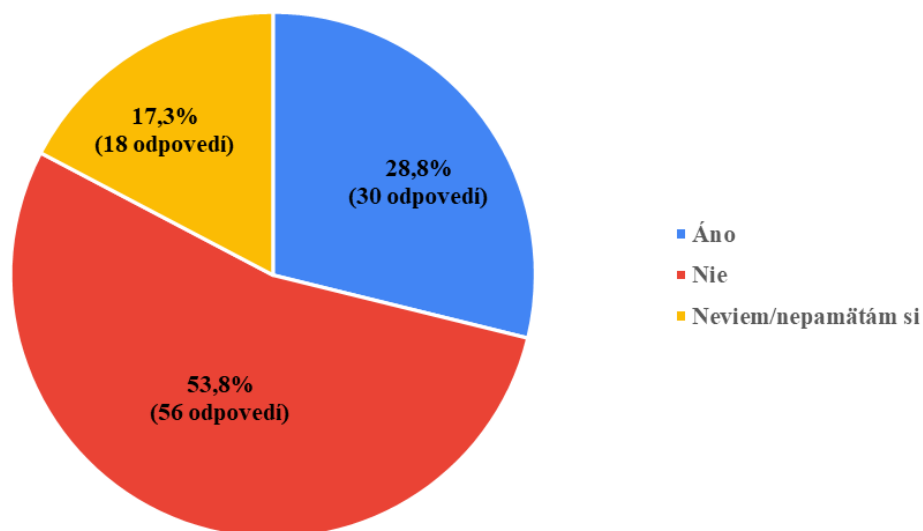
Zdroj: Cestuj za menej, 2020

4 Výsledky práce a diskusia

4.1 Postoj účastníkov cestovného ruchu k tematickým cestám

Súčasťou riešenia záverečnej práce bola realizácia kvantitatívneho prieskumu so zameraním na postoj účastníkov cestovného ruchu k tematickým cestám. V prvom rade nás zaujímalo, či sa respondenti zúčastnili alebo absolvovali tematickú cestu. Z dopytovanej vzorky sa iba takmer tretina respondentov (28,8 %) v minulosti zúčastnila nejakej tematickej cesty (pozri graf č. 3). Až 56 respondentov, t.j. viac ako polovica opýtaných (53,8 %), nikdy neabsolvovali žiadnu z tematických ciest a 18 respondentov (17,3 %) nevedelo, resp. si nepamätá, že by sa zúčastnili tematickej cesty.

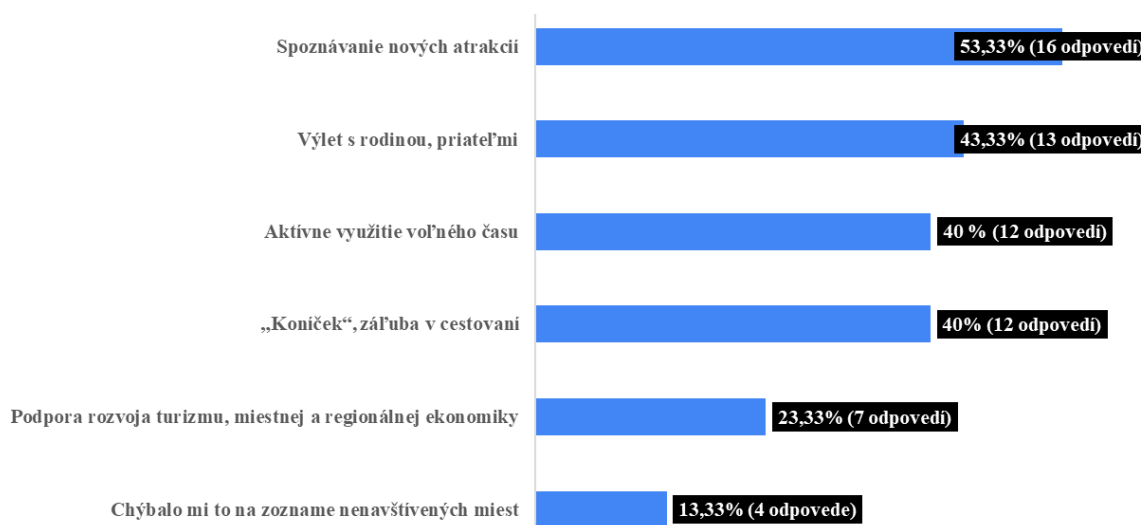
Graf č. 3: Účast' na tematickej ceste

Zdroj: vlastné spracovanie

V nasledujúcej otázke sme zisťovali, aký bol hlavný motív cesty respondentov. Je potrebné zdôrazniť, že na túto otázku odpovedali iba tí respondenti, ktorí v predošlej otázke ohľadom účasti na tematickej ceste odpovedali „áno“ (t. j. 30 respondentov). Respondenti si v rámci odpovedí mohli zvoliť **viac ako 1 možnosť** a celkovo sme získali 64 odpovedí. 16 z 30 respondentov (53,33 %) uviedlo ako hlavný motív spoznávanie nových atrakcií, ďalšia z odpovedí predstavovala výlet s rodinou či priateľmi – 13 opýtaní (43,33 %) (pozri graf č. 4). Žiaden z respondentov nevyužil možnosť „iné“, t. j. napísať ich vlastný motív cesty.

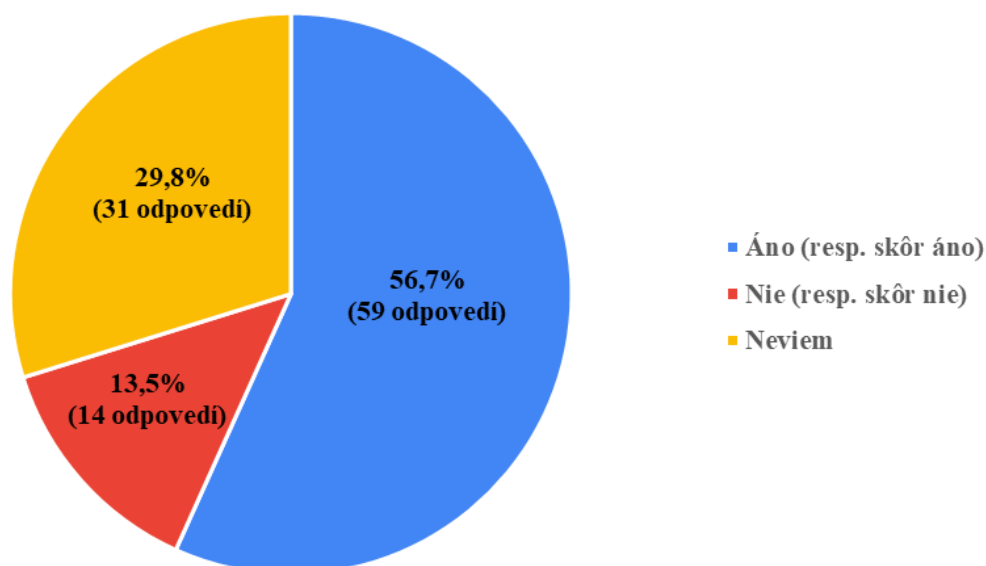
Graf č. 4: Hlavný motív účastníkov

Zdroj: vlastné spracovanie

Ďalej sme zisťovali, či majú respondenti záujem zúčastniť sa tematickej cesty. Až 59 respondentov (56,7 %) uviedlo, že sa plánujú (resp. skôr áno) zúčastniť tematickej cesty, takmer tretina respondentov (29,8 %) v čase realizácie prieskumu nevedela odpovedať a 14 respondenti (13,5 %) neplánujú (resp. skôr nie) absolvovať žiadnu tematickú cestu (pozri graf č. 5).

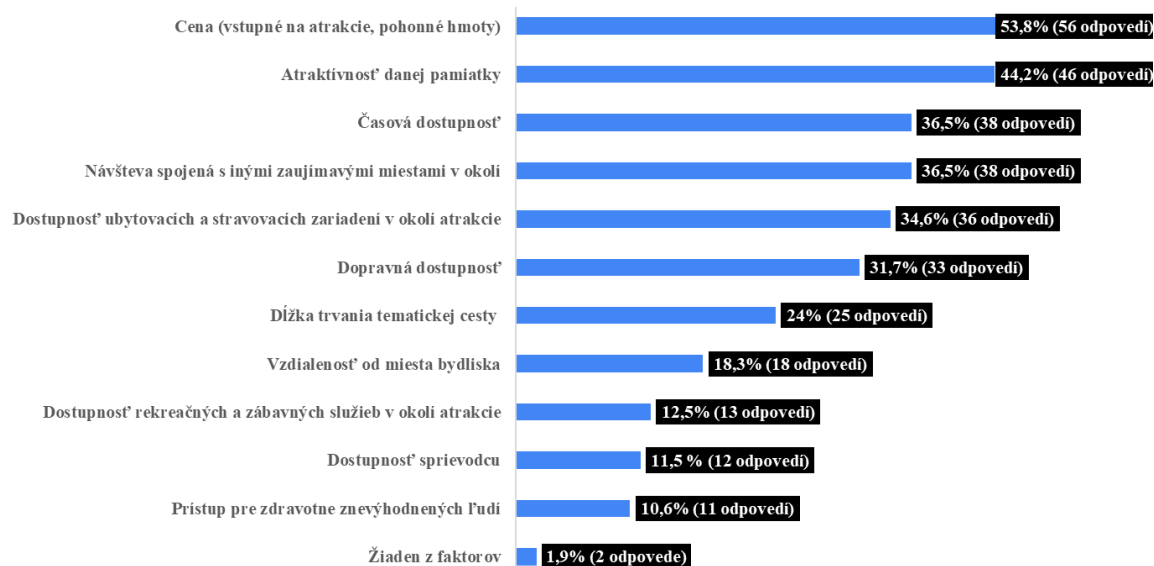
Graf č. 5: Absolvovanie tematickej cesty v budúcnosti

Zdroj: vlastné spracovanie

Ďalej sme chceli zistiť, čo najviac ovplyvňuje, resp. už ovplyvňovalo respondentov pri výbere tematickej cesty, pričom každý respondent si mohol vybrať až **3 možnosti** z uvedených faktorov. Celkovo sme od respondentov zozbierali 328 odpovedí. Väčšia časť odpovedí (53,8 %) u respondentov predstavuje rozhodovanie sa na základe ceny (pozri graf č. 6). Nemenej významná je pre respondentov atraktivnosť (44,2 %) a za dôležité faktory pri výbere môžeme taktiež považovať časovú dostupnosť či návštevu spojenú s inými miestami v okolí tematickej cesty (zhodne po 38 respondentov – 36,5 %). Naopak medzi najmenej rozhodujúce faktory z pohľadu respondentov patrí dostupnosť rekreačných a zábavných služieb (12,5 %), dostupnosť sprievodcu (11,5 %) a prístup pre zdravotne znevýhodnených ľudí (10,6 %).

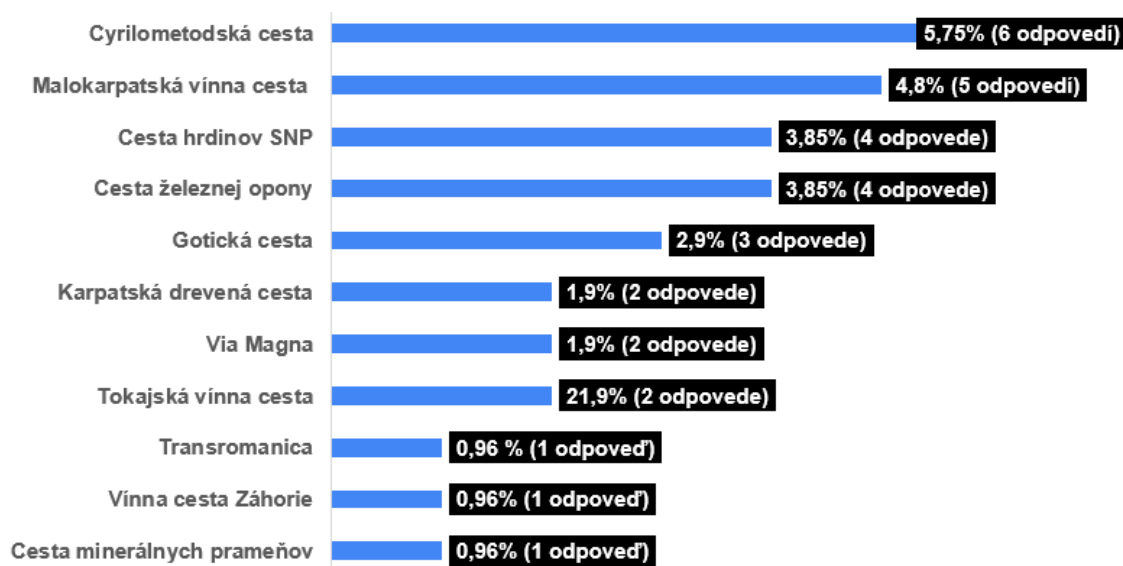
Graf č. 6: Faktory rozhodujúce pri výbere tematickej cesty

Zdroj: vlastné spracovanie

V ďalšej časti prieskumu nás zaujímalo, či respondenti poznajú aspoň 1 konkrétny príklad tematickej cesty, ktorá sa nachádza na území Slovenskej republiky. Z celkovej dopytovanej vzorky iba 30 respondentov (28,8 %) vedelo uviesť korektnú odpoveď (pozri graf č. 7). Najviac respondentov uviedlo správny názov Cyrilometodskej cesty (5,75 %) a Malokarpatskej vínnej cesty (4,8 %). Viac ako polovica respondentov (59,6 %) nevedela odpovedať na túto otázku – odpovedali „neviem, nie, netuším, nenapadá mi,“ a pod. 12 respondenti (11,5 %) uviedli možnosti ako „vínne cesty, náboženská púť, hrady a zámky“ a pod., avšak nevedeli určiť presný názov tematickej cesty, a tak sme takéto odpovede nemohli považovať za správne.

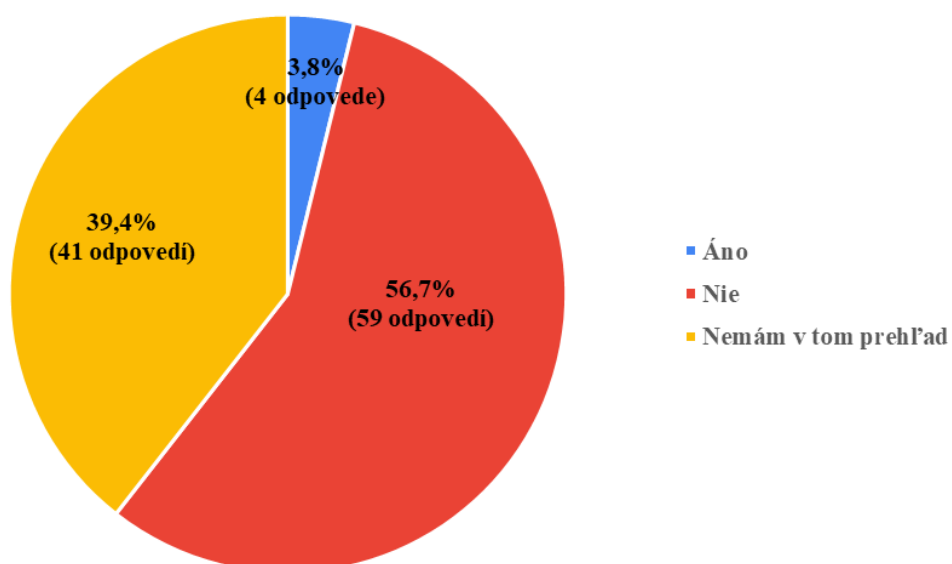
Graf č. 7: Správne príklady tematických ciest na Slovensku

Zdroj: vlastné spracovanie

Taktiež nás zaujímalo, či sú podľa respondentov dostatočne propagované tematické cesty na Slovensku. 59 respondentov (56,7 %) nie sú zástancami názoru, že propagácia je dostatočná, až 39,4 % respondentov nemá v tejto oblasti prehľad a tak zvolili neutrálnu odpoveď a iba podľa 4 respondentov (3,8 %) sú tematické cesty na Slovensku dostatočne propagované (pozri graf č. 8).

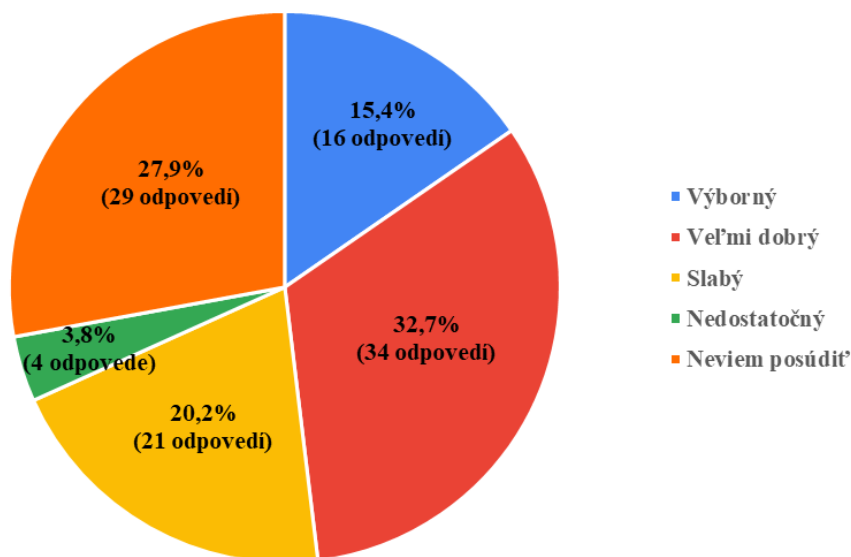
Graf č. 8: Propagácia tematických ciest na Slovensku

Zdroj: vlastné spracovanie

Respondentov sme sa takisto pýtali, ako by zhodnotili potenciál Slovenska pre ďalší rozvoj kultúrneho cestovného ruchu prostredníctvom tematických ciest. Podľa 34 respondentov (32,7 %) má Slovensko potenciál na veľmi dobrej úrovni (pozri graf č. 9). 27,9 % respondentov (29) nevedelo posúdiť a zhodnotiť, na akej úrovni sa nachádza potenciál Slovenska. Podľa 4 respondentov (3,8 %) Slovenská republika nemá dostatočný potenciál pre rozvoj kultúrneho cestovného ruchu prostredníctvom tematických ciest.

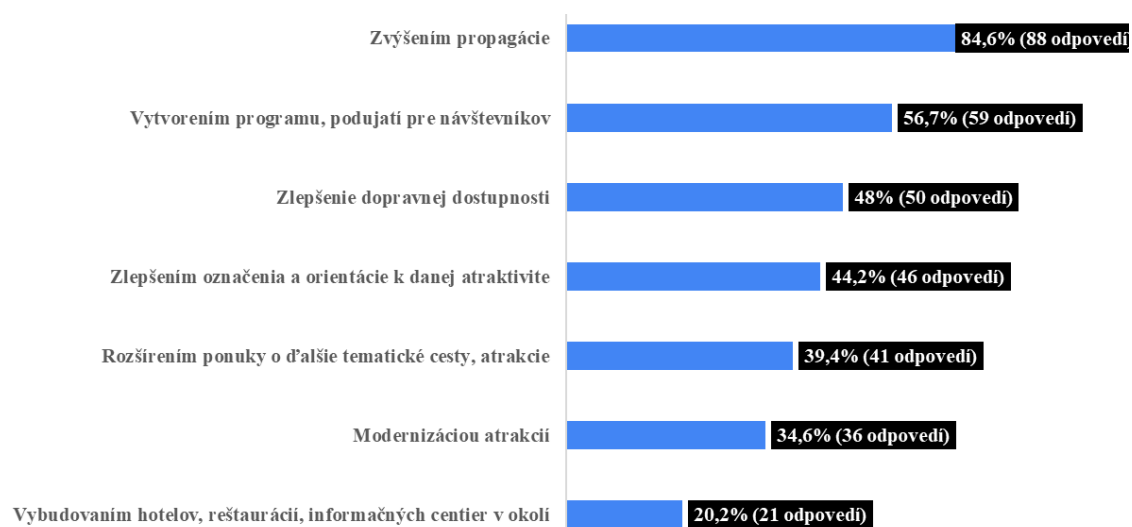
Graf č. 9: Potenciál Slovenska pre ďalší rozvoj kultúrneho cestovného ruchu prostredníctvom tematických ciest

Zdroj: vlastné spracovanie

Zároveň nás zaujímalo, akým spôsobom, resp. akými aktivitami by respondenti zvýšili návštevnosť tematických ciest na Slovensku. Respondenti si v rámci otázky mohli zvoliť opäť viac ako 1 možnosť odpovede. Celkovo sme zaznamenali 341 odpovedí. V nadväznosti na otázku č. 6, kde väčšina respondentov zhodnotila, že propagácia tematických ciest na Slovensku je nedostatočná, až 88 respondentov (84,6 %) by návštevnosť zvýšilo práve lepšou či kvalitnejšou propagáciou (pozri graf č. 10). Medzi najviac frekventované odpovede u respondentov patrí tiež vytvorenie programu alebo podujatia pre návštevníkov (56,7 %) či zlepšenie dopravnej dostupnosti (48 %), ktorá na Slovensku v niektorých regiónoch stagnuje z viacerých dôvodov (nedostatok vodičov, nenadväzujúce spojenia a z toho vyplývajúce dlhé čakania, a pod.).

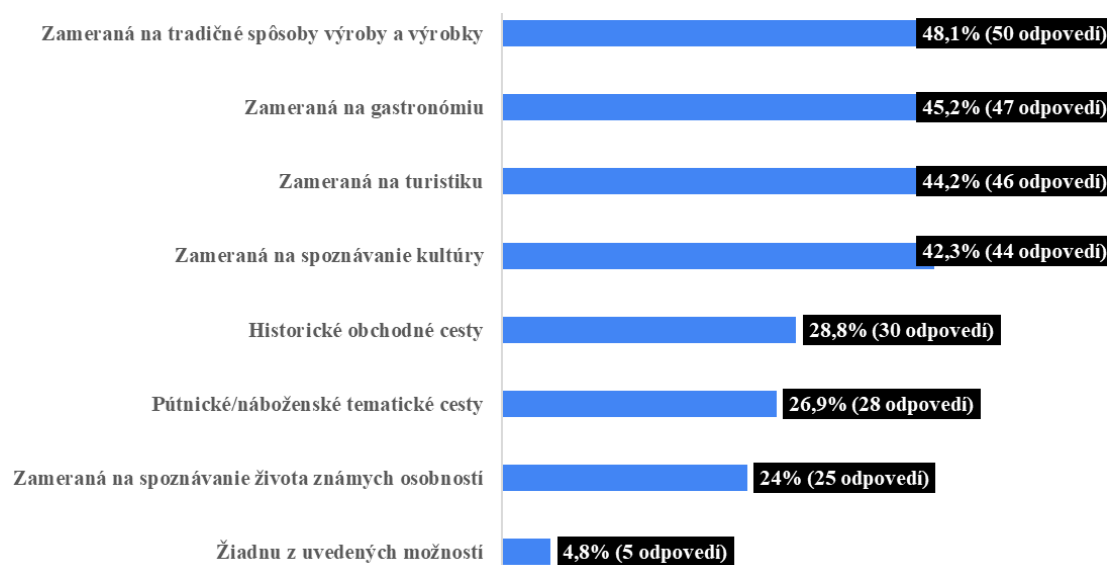
Graf č. 10: Zvýšenie povedomia o tematických cestách na Slovensku

Zdroj: vlastné spracovanie

V závere prieskumu sme sa zamerali na kategóriu tematickej cesty (prípadne kategórií), ktorej by sa respondenti v budúcnosti chceli zúčastniť, o aké tematické cesty majú záujem. Respondenti si v rámci otázky mohli zvoliť viac ako 1 možnosť odpovede. Celkovo bolo získaných 275 odpovedí. Necelá polovica (50 respondentov odpovedí – 48,1 %) by absolvovala tematickú cestu zameranú na tradičné spôsoby výroby a výrobky, 45,2 % na gastronómiu či tematickú cestu zameranú na turistiku (44,2 %) (pozri graf č. 11). Iba 5 respondenti (4,8 %) neprejavili záujem zúčastniť sa na tematickej ceste z uvedených možností.

Graf č. 11: Výber kategórie tematických ciest

Zdroj: vlastné spracovanie

4.2 Návrh tematickej cesty

Myslíme si, že na území Slovenska sa nachádza mnoho kultúrnych pamiatok, ktoré by si zaslúžili väčšiu pozornosť a majú dostatočne významný potenciál na to, aby boli viac navštevované.

Pri vytváraní tematickej cesty sme brali do úvahy predovšetkým názory a preferencie, ktoré sme získali od respondentov po vyhodnotení výsledkov primárneho prieskumu. Najviac respondentov sa vyjadrilo, že by v budúcnosti absolvovali tematickú cestu **zameranú na tradičné spôsoby výroby a výrobky**. Na základe tohto zistenia a tiež vlastného uváženia sme sa rozhodli vybrať si za spoločnú tému pre novovytváranú tematickú cestu **mlyny**.

Mlyn predstavuje strojové zariadenie slúžiace najmä na mletie obilia alebo iných hmôt. Potenciálni návštevníci tak majú možnosť oboznámiť sa s remeslom mlynárov, ktoré je neodmysliteľnou súčasťou nášho kultúrneho dedičstva a vidieť na vlastné oči, ako prebiehal proces výroby (mletia) v mlynoch. Po úvahe sme si ako hlavný objekt tematickej cesty zvolili **vodné mlyny** – technické pamiatky, ktoré boli v minulosti v prevádzke konkrétne na rieke **Malý Dunaj**.

Obrázok č. 11: Návrh loga tematickej cesty

Zdroj: vlastné spracovanie

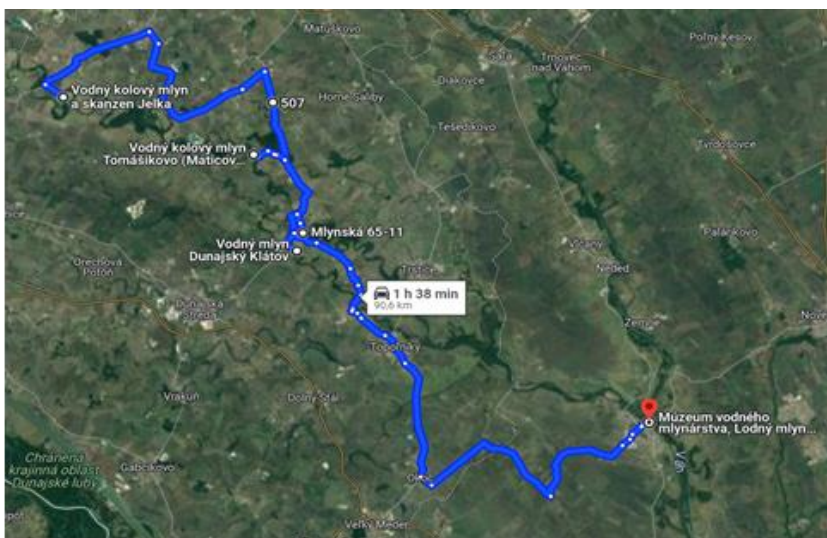
Jedným z dôvodov, prečo sme si vybrali pre návrh novej tematickej cesty na Slovensku práve vodné mlyny bola prvotná myšlienka či nápad. Práve na základe toho sme sa rozhodli začať viac študovať informácie týkajúce sa vodných mlynov a či by bolo reálne a možné vytvoriť nejakú tematickú cestu zahŕňajúcu vodné mlyny, ktorá by

4.2.1 Možnosti absolvovania tematickej cesty

Navrhovanú tematickú cestu je možné podľa nášho názoru absolvovať viacerými spôsobmi dopravy:

- **Auto (osobné motorové vozidlo)** - jednou z možností ako absolvovať tematickú cestu je využitie automobilu na prepravu medzi jednotlivými vodnými mlynmi. Celá trasa má dĺžku približne 90 km a podľa aplikácie Google Maps je možné trasu prejsť počas bežnej premávky v priebehu 1:40 hod. Čo sa týka tohto typu dopravného prostriedku, je potrebné zohľadniť možnosti parkovania pre návštevníkov. Na základe zmapovania prostredia sme hľadali dostupné parkoviská, parkovacie miesta a prípadne vhodné plochy čo najdostupnejšie a najbližšie v okolí vodných mlynov. V prípade vodného mlynu Jelka, Tomášikovo a Kolárovo sa parkoviská nachádzajú priamo, resp. pár metrov pri mlynoch. V Dunajskom Klátove sa nenachádza oficiálne parkovisko, ale parkovať sa dá na hlavnej ceste vedľa poľa, pár desiatok metrov od mlynu. Pri vodnom mlyne v Jahodnej, resp. v dedine Jahodná sa nenachádza možnosť parkovania pre motorové vozidlá (neberieme do úvahy parkovanie pri potravinách vyhradené len pre tento účel, pri súkromných ubytovacích zariadeniach a pod.). Existuje možnosť parkovať na neoznačených plochách (napr. pri prístavisku Jahodná-Alba Regia cca 850 metrov peši od vodného mlynu) na vlastné riziko. Jednou z možností ako sa dostať k mlynu je taktiež peši presun približne 2 km po poľnej ceste od vodného mlynu v Dunajskom Klátove.

Obrázok č. 13: Dostupnosť tematickej cesty autom

Zdroj: Google Mapy, 2023

- **Verejná doprava (autobus/vlak)** - do dediny Jelka je možné sa dostať len autobusom a to z väčších okolitých miest ako Galanta, Senec či Bratislava spoločnosťami SAD Dunajská Streda, a.s., ARRIVA Nové Zámky, a.s. alebo ARRIVA Mobility Solutions, s.r.o. Presun by mohol byť pre návštevníkov pomerne náročný najmä z časového hľadiska, nakoľko spoje medzi jednotlivými atrakciami nie sú zabezpečené priamo (s výnimkou úseku Tomášikovo – Dunajský Klátov), ale je nutné minimálne 1 krát prestupovať a k tomu nie je vo všetkých prípadoch garantovaný primeraný časový prestup medzi konkrétnymi linkami.

Obrázok č. 14: Príklad spojenia medzi vodným mlynom v Dunajskom Klátove a Kolárovo

12:01 13.1. so Celkový čas 3 hod 23 min, vzdialenosť 72 km

Bus 201436.15 SAD Dunajská Streda a.s.

- 12:01 Dunajský Klátov 1
- 12:35 Galanta,žel.st. 99

Presun asi 2 min

Os 4719 Železničná spoločnosť Slovensko, a.s.

Odchod býva načas

- 14:07 Galanta
- 14:16 Šafa

Presun asi 1 min

Bus 405404.31 ARRIVA Nové Zámky, a.s.

- 14:37 Šafa,žel.st. 4
- 15:24 Kolárovo,,Kostolné nám.

Zdroj: CP.sk, 2023

- **Vodná cesta** - jednou z možností absolvovania tematickej cesty je využitie potenciálu vôd Malého Dunaja. Návštevník môže využiť možnosť plaviť sa malou loďkou, motorovým alebo nafukovacím člnom (plavba väčšou loďou na Malom Dunaji žiaľ nie je povolená, povolené lode väčšinou s kapacitou max. pre 5 osôb), prípadne ešte populárnejšou možnosťou - splavovať rieku s využitím kajaku, kanoe, raftových člnov, na plti, prípadne časť trasy aj na paddleboarde.

Ak by chcel návštevník absolvovať celú trasu po prúde Malého Dunaja, nebolo by to bohužiaľ možné, nakoľko vodný mlyn v Dunajskom Klátove sa nachádza na Klátovskom ramene pravostranného prítoku Malého Dunaja. Jedinou možnosťou ako vidieť napriek tomu aj tento vodný mlyn je zastaviť v prístavisku Jahodná-Alba Regia a prejsť k mlynu v Dunajskom Klátove peši 2 km alebo využiť prímestskú autobusovú dopravu, inak existuje len jediná možnosť a to vodný mlyn v Dunajskom Klátove

vynechať a ísť až priamo do Kolárova. Takisto sa nedá dostať po vode úplne až ku vodnému mlynu v Kolárove, nakoľko je situovaný na Mŕtvom ramene Malého Dunaja. Je preto potrebné plaviť sa až do prístaviska v Kolárove, ktorý sa nachádza asi 2 km za sútokom Malého Dunaja a Váhu a odtiaľ prejsť peši približne 800 metrov smerom naspäť. Výhodou využitia vodnej cesty však je, že ako jediná umožňuje vidieť vodný mlyn v Jahodnej z bezprostrednej blízkosti a úplne z iného pohľadu.

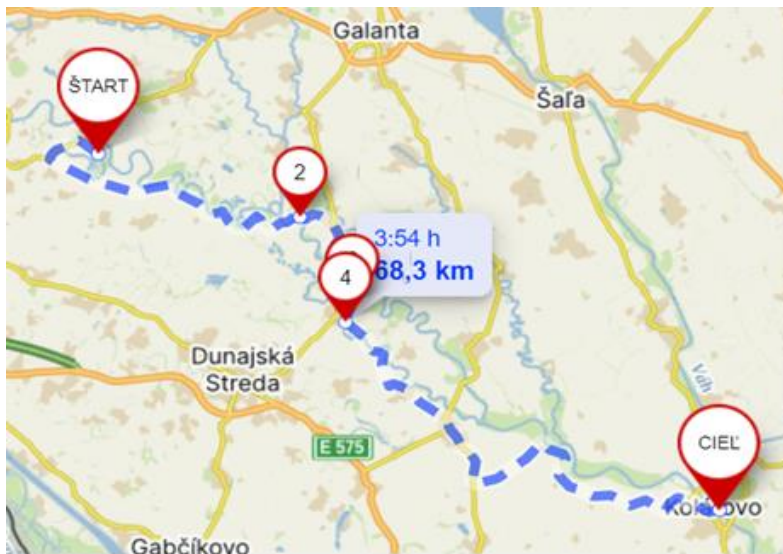
Obrázok č. 15: Plavba na člne na rieke Malý Dunaj

Zdroj: Balove.sk, 2021

- **Bicykel** – ďalšou alternatívou je možnosť využiť bicykel a spraviť si dlhší cyklovýlet. Ide o profilovo nenáročnú cestu prekonávajúcu iba niekoľko výškových metrov, to znamená, že trasa je takmer celá rovinatá. Túto cestu možno zaradiť medzi nenáročnú až mierne náročnú, zvládnuť by ju mali aj deti a ľudia s horšou kondíciou. Väčšia časť trasy vedie po oficiálnych cyklotrasách, čiastočne po poľných cestách, zvyšok tvoria asfaltové cesty medzi dedinami s nízkou premávkou a časť popri hrádzi. Táto trasa je vhodná skôr pre horské bicykle. Podľa aplikácie Mapy.cz je dlhá 68,3 km a je možné ju prejsť za necelé 4 hodiny (bez započítania prestávok a zastávok pri vodných mlynoch). Celú tematickú cestu by bolo možné absolvovať aj po asfaltových cestách, ale z hľadiska času a vzdialenosti by to vychádzalo o niečo dlhšie.

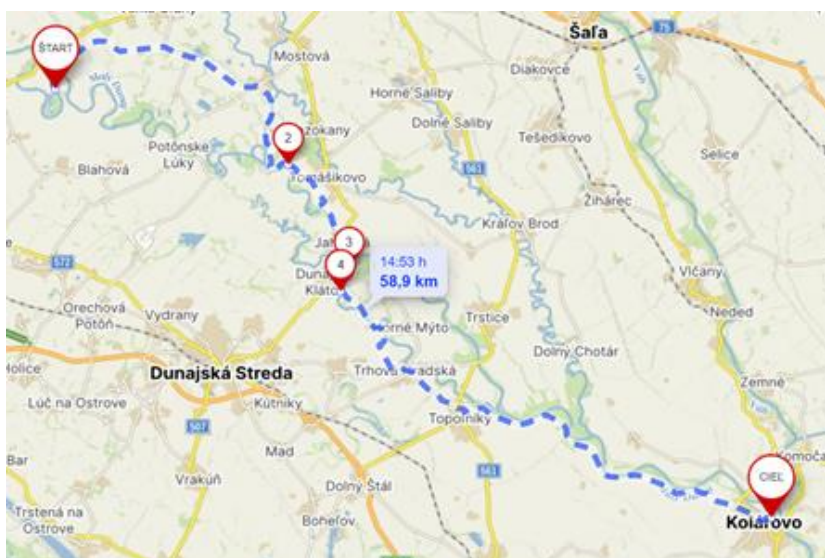
Obrázok č. 16: Najkratšia a najrýchlejšia vzdialenosť bicyklom

Zdroj: Mapy.cz

- **Pešia dostupnosť** - tematickú cestu je reálne možné prejsť aj peši. Nepredpokladáme však, že by návštevníci volili práve túto možnosť pre absolvovanie tejto tematickej cesty. Najkratšia vzdialenosť predstavuje približne 59 km a takmer 15 hodín nepretržitej chôdze podľa aplikácie Mapy.cz. Teoreticky teda existuje možnosť prejsť celú tematickú cestu za 1 deň aj peši, avšak predpokladáme, že návštevník by musel disponovať výbornou fyzickou kondíciou a cestu by začínal, resp. ukončil po tme. Preto by bolo v tomto prípade vhodné z nášho pohľadu si rozdeliť cestu minimálne do 2 dní.

Obrázok č. 17: Najkratšia a najrýchlejšia pešia vzdialenosť

Zdroj: Mapy.cz

V rámci návrhu by sme chceli nadviazať partnerstvo s rôznymi podnikmi cestovného ruchu, aby čo najviac návštevníkov absolvovalo tematickú cestu aj v rámci napr. víkendového výletu, pobytu či predĺženého víkendu, aby sa tak podporila miestna ekonomika a cestovný ruch v regióne. Tematickú cestu Vodné mlyny na Malom Dunaji môžu návštevníci spojiť aj s návštevou rôznych zaujímavých miest a atraktivít cestovného ruchu v okolí tematickej cesty, ako sú napr. Sedín Golf Resort, Esterházyho kaštieľ v Tomášikove, Malkia park a pretekársky okruh Slovakia Ring v Orechovej Potôni, Thermalpark Dunajská Streda, Žitnoostrovské múzeum, Galéria súčasných maďarských umelcov, Thermal Corvinus Veľký Meder či Dunajské luhy a ďalšie.

Spolupráca v rámci tematickej cesty by mala byť realizovaná s rôznymi ubytovacími či stravovacími zariadeniami nachádzajúcimi sa na tematickej ceste či v jej okolí (uvažujeme nad výberom ubytovania v okolí obcí Tomášikovo, Jahodná a Dunajský Klátov, nakoľko tieto obce sú situované vedľa seba a nachádzajú sa približne v polovici tematickej cesty; taktiež nepredpokladáme, že návštevníci budú chcieť vidieť všetky vodné mlyny v priebehu jedného dňa – rôzne obmedzenia: otváracia doba vodných mlynov, časové presuny, prehliadka mlynov, prestávky na občerstvenie, a ak rátame s tým, že návštevníci si neobzrú len exteriér vodných mlynov). Zároveň by sme tieto podniky propagovali aj v rámci komunikačnej kampane (pozri časť 4. 2. 2).

Príklady podnikov cestovného ruchu, s ktorými plánujeme nadviazať spoluprácu:

- ubytovacie zariadenia nachádzajúce sa priamo na tematickej ceste: Chaty pri Tomášikovskom jazere (Tomášikovo), Alba Regia - Penzión Egri (Jahodná), Ranč u Czajlika, MILIA wine & event resort (Dunajský Klátov);
- ubytovacie zariadenia v okolí tematickej cesty: Lake Side Residence (Horná Potôň), Reštaurácia a penzión Ven Diófa (Vozokany), Penzión Anikó Gold (Horné Saliby);
- stravovacie zariadenia: Reštaurácia Ister, Reštaurácia u Ernesta, Reštaurácia MALOM (Jelka), Reštaurácia MALOM CSÁRDA (Tomášikovo), Bistro pri Mlyne, Reštaurácia Alba Régia (Jahodná), Paradiso Deluxe Garden, The Bank restaurant & bar (Kolárovo);
- ďalšie podniky poskytujúce služby cestovného ruchu priamo na miestach tematickej cesty alebo v jej okolí.

Aby samotný návrh tematickej cesty mohol byť realizovateľný, je v prvom rade potrebná formálna spolupráca, vytvorenie partnerstva medzi jednotlivými vlastníkami prípadne správcami vodných mlynov. Nižšie (pozri tabuľka č. 1) uvádzame prehľad vlastníkov a správcov jednotlivých vodných mlynov a tiež ich geografickú polohu v rámci samosprávneho kraja a okresu.

Tabuľka č. 1: Lokalita, geografická poloha a vlastníctvo vodných mlynov

Názov	Kraj	Okres	Vlastník/správca vodného mlyna
Vodný mlyn Jelka	Trnavský	Galanta	Trnavský samosprávny kraj (vlastník) Vlastivedné múzeum v Galante (správca)
Vodný mlyn Tomášikovo	Trnavský	Galanta	Trnavský samosprávny kraj (vlastník) Vlastivedné múzeum v Galante (správca)
Vodný mlyn Dunajský Klátov	Trnavský	Dunajská Streda	štát (vlastník - odkúpený v 2. polovici 80. rokov 20. storočia) obec Dunajský Klátov, súčasť Žitnoostrovského múzea v Dunajskej Strede (správca)
Vodný mlyn Jahodná	Trnavský	Dunajská Streda	Západoslovenské energetické závody (súkromný vlastník)
Vodný mlyn Kolárovo	Nitriansky	Komárno	Občianske združenie Spolok Vodný mlyn Kolárovo (vlastník a správca)

Zdroj: vlastné spracovanie

Čo sa týka členstva v organizáciách cestovného ruchu, obec Jelka a obec Tomášikovo sú členmi Oblastnej organizácie cestovného ruchu Matúšova Zem sídliacej v Galante. Obce Dunajský Klátov, Jahodná a mesto Kolárovo žiaľ nie sú členmi žiadnej z oblastných organizácií cestovného ruchu na Slovensku. Žitnoostrovské múzeum (správca vodného mlynu v Dunajskom Klátove) je však jeden z členov Oblastnej organizácie cestovného ruchu Žitný ostrov. Členmi Krajskej organizácie cestovného ruchu Trnavský kraj sú obe spomínané oblastné organizácie cestovného ruchu.

Naším ďalším zámerom bolo získať názor na nami navrhovanú tematickú cestu „Vodné mlyny na Malom Dunaji“. Využitím metódy dopytovania a prostredníctvom e-mailovej komunikácie sme oslovili nasledovné oblastné organizácie cestovného ruchu a krajskú organizáciu cestovného ruchu:

- **Oblasťná organizácia cestovného ruchu Matúšova zem – Mátyusföld**

Mgr. Andrea Sláviková, výkonná riaditeľka: „*Téma je v poriadku. Za našu organizáciu si viem predstaviť propagáciu Vašej trasy na webe matusovazem.eu a na soc. sieťach s typmi na ubytovanie, stravu, prípadne doplnením sprievodných podujatí*“.

- **Oblasťná organizácia cestovného ruchu Žitný ostrov – Csallóköz** – spätnú väzbu sa nám žiaľ nepodarilo získať,
- **Krajská organizácia cestovného ruchu Trnavský kraj** – spätnú väzbu sa nám žiaľ nepodarilo získať.

Pre samotné fungovanie tematickej cesty „Vodné mlyny na Malom Dunaji“ je potrebné vziať do úvahy, kto bude mať na starosti celú tematickú cestu a bude zodpovedný za jej riadenie. Za týmto účelom v rámci návrhu plánujeme vytvoriť a založiť Občianske združenie Vodné mlyny na Malom Dunaji, ktoré by združovalo rôzne subjekty ako napr. samosprávy, organizácie cestovného ruchu, podnikateľské subjekty, spolky, fyzické osoby atď. Cieľom projektu OZ Vodné mlyny na Malom Dunaji je:

- vybudovanie a následné osadenie informačných a smerových tabúl, vytvorenie propagačných materiálov;
- vytvorenie a zriadenie webovej stránky, blogu;
- získanie finančných prostriedkov na skvalitnenie, dobudovanie a obnovu infraštruktúry;
- vytvorenie spolupráce a posilnenie siete partnerov;
- propagácia a podpora členov, ktorí sa budú podieľať na aktivitách občianskeho združenia;
- propagácia regiónov cestovného ruchu, cez ktoré tematická cesta prechádza;
- príprava marketingovej komunikácie;
- organizovanie podporných aktivít ako spoločné podujatia, edukácia a pod.

4.2.2 Návrh komunikačnej kampane „Malý Dunaj a cesta vodných mlynov“

Kampaň **#Malý Dunaj a cesta vodných mlynov** predstavuje informačnú kampaň, ktorej hlavným cieľom je zvýšiť povedomie o tematickej ceste „Vodné mlyny na Malom Dunaji“, ktorá sa nachádza v juhozápadnej časti Slovenska. Zmyslom nie je len propagovať túto tematickú cestu, ale aj vzbudiť záujem o tematické cesty ako turistický produkt a zvýšiť atraktivnosť tematických ciest v rámci domáceho cestovného ruchu práve prostredníctvom našej komunikačnej kampane (sekundárny cieľ). Ako vhodný komunikačný kanál pre vybrané cieľové skupiny budú slúžiť online médiá.

Pre realizáciu kampane sme si vybrali 2 sociálne siete – *Facebook* a *Instagram* z dôvodu, že v súčasnej dobe sa na týchto sociálnych sieťach nachádza najviac užívateľov a dnes už predstavujú jedny z najpopulárnejších sociálnych sietí nielen na Slovensku ale vo svete vôbec, na ktorých ľudia radi trávia svoj voľný čas, dennodenne zdieľajú rôzne príspevky a vyhľadávajú rôzne tipy pre ich ideálny strávený výlet či dovolenku. V našom prípade sme sa rozhodli upriamiť pozornosť na širšiu cieľovú skupinu a tým zasiahnuť čo najviac ľudí.

Komunikačná kampaň je zameraná a predovšetkým ňou chceme osloviť ľudí vo vekovej skupine 18 – 59 rokov, pričom:

- na sociálnej sieti Facebook chceme primárne osloviť a zamerať sa na cieľovú skupinu ľudí vo veku 40 – 59 rokov;
- na sociálnej sieti Instagram chceme naopak osloviť a zamerať sa na cieľovú skupinu ľudí vo veku 18 – 39 rokov.

Našu kampaň cieľime a konkrétne ňou chceme zasiahnuť primárne:

- priaznivcov športu (v prípade našej tematickej cesty sa jedná predovšetkým o cyklistiku a vodácke športy);
- ľudí, ktorí sa zaujímajú sa o zdravý životný štýl;
- ľudí, ktorí radi spoznávajú nové atrakcie a cestovanie pokladajú za svoje hobby;
- ľudí, pre ktorých znamená návšteva takýchto atrakcií dokonalý spôsob ako sa kultúrne vyžiť;
- zahraničných turistov (najväčší potenciál vidíme v Maďarsku z dôvodu lokality a blízkosti hraníc tematickej cesty a v okolitých štátoch) a pod.

Obsah on-line kampane #Malý Dunaj a cesta vodných mlynov na sociálnych sieťach bude založený na sérii príspevkov, v ktorých budú uverejňované informácie o tematickej ceste, zaujímavé fotografie či krátke videá (video-seriály), ktoré by sa v pravidelných časových intervaloch publikovali na spomínané sociálne siete.

Obrázok č. 18: Návrh príspevku na sociálnej sieti Facebook

Zdroj: vlastné spracovanie

Príspevky by zahŕňali:

- pútavé fotografie, videá a rôznorodé zaujímavosti o rieke Malý Dunaj;
- jednotlivé vodné mlyny, ktoré sú súčasťou tematickej cesty Vodné mlyny na Malom Dunaji;
- históriu mlynárstva, mlynárskeho remesla; život mlynárov;
- tipy na rôzne zariadenia poskytujúce služby cestovného ruchu, ktoré sa nachádzajú v okolí vodných mlynov pod.

Kampaň na sociálnych sieťach odporúčame realizovať v období pred začiatkom hlavnej letnej sezóny na Slovensku so spustením v mesiaci marec a ukončením na konci septembra. Počas letných mesiacov jún – september by bola kampaň intenzívnejšia a publikovanie príspevkov viackrát do týždňa.

Ďalším komunikačným kanálom, prostredníctvom ktorého by sme šírili našu kampaň predstavuje webová stránka *www.kulturnecesty.sk*. Webovú stránku zriadilo a o jeho správu sa stará záujmové združenie právnických osôb Slovenský dom Centrope (SDC), slovenská decentralizovaná kancelária pre spoluprácu. V súčasnosti prezentuje šesť medzinárodných kultúrnych ciest, ktoré prechádzajú územím západného Slovenska. Stránka taktiež ponúka návštevníkovi spôsob, aby si vyskladal svoju vlastnú tematickú cestu, podľa jeho vlastných záujmov a preferencií (Slovenský dom Centrope, 2024). Na tejto stránke by sa okrem propagácie komunikačnej kampane mohla prezentovať aj samotná tematická cesta, keďže ako ostatné uverejnené aj naša tematická cesta sa nachádza na západe Slovenskej republiky a v budúcnosti by sa možno dalo uvažovať aj nad cezhraničnou spoluprácou.

Čo sa týka propagácie komunikačnej kampane, máme v pláne osloviť poskytovateľov splavov, reštauračné a ubytovacie zariadenia a iné podniky cestovného ruchu o zdieľanie navrhutej tematickej cesty Vodné mlyny na Malom Dunaji prostredníctvom nimi dostupných on-line komunikačných kanálov. Domnievame sa, že táto situácia by bola výhodná pre obe strany, nakoľko v spomínaných príspevkoch na sociálnych sieťach by sme propagovali možnosti (ubytovacie, stravovacie a pod.) v okolí a zároveň tieto podniky cestovného ruchu by na oplátku propagovali našu tematickú cestu, týmto by mohli osloviť potenciálnych návštevníkov a obe strany tak pritiahnúť k sebe nových návštevníkov.

Taktiež odporúčame nadviazať kontakty prostredníctvom natívnej neplatennej reklamy vo forme zdieľania príspevkov cez médiá tretích strán so stránkami ako Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, Slovakia Travel - národný portál cestovného ruchu Slovenska a oslovenie ďalších známych stránok venujúcich sa propagácii Slovenska v oblasti cestovania a kultúry napr. This Is Slovakia, Visit Slovakia, Pure.Slovakia, ktoré by zdieľali nielen našu tematickú cestu spoločne s jej kampaňou (primárne našu), ale aj ostatné tematické cesty, ktoré sa nachádzajú na Slovensku. V neposlednom rade by sme tiež oslovili samosprávne kraje, krajské a oblastné organizácie cestovného ruchu (Trnavský kraj zážitkov, Región Nitra) a iné subjekty s vhodným tematickým zameraním so žiadosťou o propagáciu našej tematickej cesty.

Taktiež by sme radi dosiahli, aby aj účastníci tematickej cesty mohli participovať na propagácii jednoduchým spôsobom a to tak, že by na profile jednej zo sociálnych sietí, kde by prebiehala zároveň aj komunikačná kampaň, aktívne zdieľali svoje fotografie, videá, zážitky, recenzie a odporúčania z absolvovania tematickej cesty. Takýmto spôsobom by sme chceli aktívne zapájať ľudí do kampane a pripraviť pre nich aj rôzne súťaže (napr. najkrajšia fotka, najlepšie video...) o zaujímavé motivačné výhry ako napr. modely vodných mlynov, voľné vstupy do vybraných atrakcií v okolí tematickej cesty (napr. Slovakia ring a Malkia park), darčeková poukážka na víkendový pobyt pre 2 osoby v ubytovacom zariadení v blízkosti tematickej cesty (napr. Sedín golf resort) a pod.

Obrázok č. 19: Návrh propagačného materiálu komunikačnej kampane

Zdroj: Objavitel.com, 2023 (vlastná úprava)

4.2.3 Prínosy tematickej cesty

Každý novovytvorený návrh produktu či služby by mal so sebou prinášať aj určité prínosy. V našom prípade hlavné prínosy tematickej cesty „Vodné mlyny na Malom Dunaji“ predstavujú predovšetkým:

- **Jedinečnosť, autenticita** – najväčší prínos z nášho pohľadu vidíme v samotnom návrhu cesty; tematická cesta, ktorá sa venuje téme (vodných) mlynov na Slovensku doposiaľ nebola oficiálne vytvorená;

- **Propagácia vodných mlynov (nielen) na Malom Dunaji** – vznik nami navrhovanej tematickej cesty môže zvýšiť popularitu, návštevnosť a povedomie o vodných mlynoch (nielen na Malom Dunaji); to môže vzbudiť záujem u návštevníkov o spoznávanie histórie mlynov a mlynárstva na Malom Dunaji, proces výroby a spracovania obilnín a pod.
- **Zvýšenie povedomia o tematických cestách** – kvalitná a dobre cieleňá propagácia (komunikačná kampaň) môže prispieť k väčšiemu poznaniu, znalosti, edukácii a vôbec existencii tematických ciest na (Slovensku);
- **Zvýšenie atraktivity cestovného ruchu v lokalite** – myslíme si, že navrhovaná tematická cesta má potenciál rozšíriť obzor a zviditeľniť regióny Dolné Považie a Podunajsko, kadiaľ navrhovaná tematická cesta prechádza;
- **Motivácia pre integrovanú dopravu** – ak by tematická cesta bola pre návštevníkov zaujímavá, mala dostatočne vysokú návštevnosť a takisto by návštevníci prejavili záujem o využívanie služieb dopravcov (a samozrejme dopravcovia prejavili záujem o spoluprácu, nakoľko tematická cesta prechádza dvomi samosprávnymi krajinami a operujú v nich rôzne dopravné spoločnosti), vidíme vhodný priestor na to, aby návštevníci mohli presadnúť z automobilu do verejného prostriedku; najväčší potenciál vidíme najmä v hlavnej turistickej sezóne, počas sviatkov a prázdnin;
- **Zachovanie a rozvoj tradícií, tradičných výrobkov, remesiel** - nakoľko sa pomaly vytrácajú zvyky, objekty upadajú a chátrajú, tematická cesta by mohla oživiť a vzbudiť záujem o mlynárske remeslo (predísť úplnému vymiznutiu), o jeho histórii, súčasnosti a taktiež priniesť návštevníkom zaujímavý príbeh;
- **Využitie rôznych druhov a foriem cestovného ruchu** – návštevníci môžu počas absolvovania cesty zažiť nielen kultúrno-poznávací cestovný ruch, ale napr. aj športový a dobrodružný CR – potenciál prináša najmä rieka Malý Dunaj, športovo-turistický cestovný ruch, rekreačný a oddychový cestovný ruch, vidiecky cestovný ruch a agroturistika.
- **Vylepšenie imidžu cieľových miest** – jednotlivé obce, v ktorých sa vodné mlyny nachádzajú môžu ponúknuť viac atraktivít a zaujímavostí ako „len“ vodné mlyny ako napr. Kolárovo a jeho najdlhší drevený most v Európe, ktorý vedie priamo k vodnému mlynu, Ranč u Czajlika, Esterházyho kaštieľ v

Tomášikove atď.; návštevníci ich môžu navštíviť počas tematickej cesty, ktorá je ich primárnym cieľom;

- **Podpora miestnej ekonomiky** – prílev návštevníkov môže znamenať zvýšenie príjmov z cestovného ruchu (z predaja drobných suvenírov, stravovacích a ubytovacích služieb a pod.) a to sa môže prejaviť v prínose pre ekonomický rozvoj obcí a regiónu;
- **Zlepšenie infraštruktúrnej vybavenosti** - finančné prostriedky získané z tržieb, ktoré generujú návštevníci môžu byť následne použité na ďalšie zveľaďovanie vodných mlynov, jeho okolia; takisto obce môžu zo získaných financií investovať do rozvoja (nielen) cestovného ruchu na ich území, znižovania disparít na regionálnej úrovni, posilniť rast kvality poskytovaných služieb cestovného ruchu, atď.;
- **Rozvoj malých a stredných podnikov** – skvalitňovanie a rozširovanie služieb u existujúcich subjektov pôsobiacich v cestovnom ruchu; taktiež vnímame príležitosť a priestor predovšetkým pre nové stravovacie zariadenia, ubytovacie kapacity, informačné/návštevnícke centrum, predaj suvenírov a miestnych výrobkov, požičovňa lodí a vodáckej výstroje,
- **Vytvorenie nových pracovných miest** – zvyšujúci sa počet návštevníkov môže mať pozitívny vplyv na regionálnu zamestnanosť (resp. zníženie nezamestnanosti v lokalite), zamestnanie domáceho obyvateľstva (potenciál sa naskytá najmä počas hlavnej sezóny v mesiacoch apríl - október) a ďalšie.

Záver

Slovensko je krajina, ktorá má veľmi dobré a vhodné predpoklady pre rozvoj kultúrneho cestovného ruchu. Mnoho kultúrno-historických pamiatok a atraktivít cestovného ruchu sa nachádza nielen v rámci väčších miest, ale aj v ich okolí a na vidieku. Sú to najmä hrady a zámky, kaštiele, múzeá a galérie, sakrálne pamiatky, skanzeny a ľudová architektúra, technické pamiatky a iné. Jeden z významných produktov kultúrneho cestovného ruchu, ktoré ho môžu výrazným spôsobom rozvíjať sú tematické cesty. Predstavujú významný nástroj najmä ekonomického rozvoja, vyvolávajú záujem u návštevníkov, upozorňujú na menej známe atrakcie, znižujú negatívne vplyvy na životné prostredie spôsobené masovým turizmom, a pod. Majú potenciál podporovať miestny rozvoj rovnako ako aj rozvoj cestovného ruchu na celom území a môžu slúžiť ako nástroj rozvoja nových, ale aj existujúcich služieb, ktoré dané územie ponúka.

Základným cieľom záverečnej práce bolo navrhnúť tematickú cestu, ktorá rozšíri ponuku produktov kultúrneho cestovného ruchu na Slovensku a vytvoriť komunikačnú kampaň pre zvýšenie povedomia o tejto tematickej ceste s následným stanovením prínosov vytvorenej tematickej cesty. V teoretickej časti sme sa venovali predovšetkým vymedzeniu kultúrneho cestovného ruchu, jeho histórii a členeniu na jednotlivé kategórie (subsektory). Pozornosť sme tiež upriamili na tematické cesty, ich význam pre rozvoj cestovného ruchu, charakterizovali sme tematické cesty na Slovensku, uviedli príklady tematických ciest vo svete a zvlášť Kultúrne cesty Rady Európy.

Súčasťou riešenia záverečnej práce bola realizácia prieskumu metódou dopytovania, z ktorého výsledkov sme zistili, že viac ako polovica respondentov (53,8 %) sa doposiaľ nezúčastnila žiadnej tematickej cesty. V budúcnosti však plánuje absolvovať nejakú z tematických ciest až 56,7 % respondentov, v čom vidíme pozitívny impulz pre podporu cestovného ruchu. Iba 14 respondentov (13,6 %) sa vyjadrilo, že nemajú v pláne absolvovať tematickú cestu, tým sme získali odpoveď na 2. výskumnú otázku.

Hlavným motívom pre respondentov, ktorí už v minulosti absolvovali tematickú cestu, bolo predovšetkým spoznávanie nových atrakcií cestovného ruchu, alebo si ju zvolili kvôli výletu s rodinou, priateľmi či známymi. Pri výskumnej otázke č. 3 sme skonštatovali, že medzi hlavnými faktormi, na základe ktorých sa respondenti

rozhodujú pri voľbe tematickej cesty, prevažuje jednoznačne cena (za dopravu, pohonné hmoty a parkovanie v prípade využitia automobilu, vstupu do jednotlivých atrakcií a pod.) - 53,8 % a takisto aj prítťaživosť atrakcie (44,2 %). Pre respondentov je taktiež dôležitá dostupnosť z hľadiska času a prípadne návšteva spojená s poznávaním ďalších zaujímavých miest v okolí tematickej cesty (zhodne po 36,5 %).

Zároveň z výsledkov prieskumu vyplýva, že spotrebitelia nemajú dostatočné znalosti o tematických cestách na Slovensku, nakoľko až 60 % respondentov nevedelo vôbec na otázku odpovedať alebo nevedeli uviesť príklad s presným znením tematickej cesty. Medzi najčastejšími správnymi odpoveďami boli uvedené napr. Cyrilometodská cesta, Cesta hrdinov SNP či Malokarpatská vínná cesta.

Čo sa týka postoja spotrebiteľov – účastníkov cestovného ruchu vo vzťahu k potenciálu Slovenska pri ďalšom rozvoji kultúrneho cestovného ruchu prostredníctvom tematických ciest, až tretina respondentov (33 %) zdieľa názor, že je na veľmi dobrej úrovni. 28 % respondentov nevedelo posúdiť potenciál našej krajiny, podľa 20 % respondentov je potenciál slabý a naopak 15 % respondentov ho vníma ako výborný.

Viac ako polovica respondentov (56,7 %) si myslí, že na Slovensku nie sú dostatočne propagované tematické cesty, no zároveň až takmer 40 % respondentov nevedelo vyjadriť názor, pretože nemá v tejto oblasti dobrý prehľad.

V nadväznosti na výskumnú otázku č. 4 bolo našim zámerom dozvedieť sa, akým spôsobom by sa mohla zvýšiť úroveň návštevnosti tematických ciest na Slovensku. Až 88 respondentov (84,6 %) považuje za najdôležitejšie práve zvýšenie propagácie, z čoho vyplýva, že propagácia je podľa ich názoru na veľmi nízkej úrovni. Zastávame názor, že ľudia nie sú dostatočne informovaní o slovenských tematických cestách. Ďalej by respondenti privítali vytvorenie nového podujatia alebo programu pre návštevníkov (56,7 %) a významným krokom vpred by mohlo byť tiež zlepšenie dopravnej dostupnosti (48 %).

V prípade poslednej výskumnej otázky sme zisťovali preferencie účastníkov pri výbere kategórie tematickej cesty. Z výsledkov prieskumu vyplýva, že takmer polovica (48,1 %) respondentov prejavila záujem o absolvovanie tematickej cesty zameranej na spoznávanie tradičných spôsobov výroby a výrobkov. 45,2 % by sa zúčastnilo gastronomickej tematickej cesty a 44,2 % zameranej na turistiku.

Na základe týchto výsledkov sme sa nakoniec rozhodli vytvoriť návrh novej tematickej cesty na Slovensku pod názvom Vodné mlyny na Malom Dunaji, ktorá pozostáva z piatich kultúrnych technických pamiatok postavených na rieke Malý Dunaj,

ktoré v súčasnosti môžeme zaradiť medzi jedinečné historické skvosty. Táto cesta sa nachádza v nádhernom prostredí obklopeného lužnými lesmi a nesie v sebe prvok jedinečnosti. Je vhodná pre milovníkov cykloturistiky či športovo založených ľudí, ktorým sa ponúka možnosť absolvovať tematickú cestu priamo po rieke Malý Dunaj. Myslíme si, že pre návštevníka by mohla predstavovať skvelú možnosť ako spoznať históriu mlynov, mlynárstva a ďalšie zaujímavé miesta a pamiatky v okolí tematickej cesty. Výhodu vidíme aj v tom, že atraktivity na tematickej ceste majú výbornú dopravnú dostupnosť aj vzdialenosť od hlavných cestných ťahov k jednotlivým vodným mlynom.

Komunikačná kampaň pod názvom *#Malý Dunaj a cesta vodných mlynov*, ktorej primárnym cieľom je zvýšiť povedomie o vytvorenej tematickej ceste „Vodné mlyny na Malom Dunaji“ je zameraná online prostredníctvom sociálnych sietí Facebook a Instagram, na ktorých by sa publikovali príspevky, ktoré by zahŕňali pútavé fotografie, videá, informácie a rôznorodé zaujímavosti zamerané najmä na vytvorenú tematickú cestu.

Medzi hlavné prínosy navrhutej tematickej cesty môžeme zaradiť jej originalitu a autenticnosť, zvýšenie atraktivity cestovného ruchu v lokalite práve vďaka vytvoreniu tematickej cesty, vylepšenie imidžu a väčšia známosť jednotlivých obcí, v ktorých sa vodné mlyny nachádzajú, podpora ekonomiky a zlepšenie infraštruktúry obcí s rozvojom malých a stredných podnikov a v neposlednom rade zachovanie mlynov a prezentácie samotného mlynárskeho remesla na Malom Dunaji, aby mali aj ďalšie generácie príležitosť dozvedieť sa, ako to v minulosti fungovalo.

Zoznam použitej literatúry

1. BARBORSKÁ CESTA. O Barborskej ceste [online]. [cit. 10-19-2023]. Dostupné na: <https://barborskacesta.sk/>
2. BARTOŠÍKOVÁ, Tereza et al. *K dejinám mlynov – výskum a mapovanie: Zborník príspevkov zo seminára 14. 12. 2021*. [elektronický zdroj] Bratislava : Pamiatkový úrad Slovenskej republiky, 2023. 136 s. ISBN 978-80-89175-97-0. Dostupné na: https://www.pamiatky.sk/fileadmin/documents/news/2023/03/Mlyny_zbornik_publicacia.pdf
3. BOAT4U. Malý Dunaj [online]. [cit. 01-02-2024]. Dostupné na: <https://malydunaj.com/maly-dunaj/>
4. BONETTI, Enrico – SIMONI, Michele – CERCOLA, Raffaele. Creative Tourism and Cultural Heritage: A New Perspective. In *Handbook of Research on Management of Cultural Products: E-Relationship Marketing and Accessibility Perspectives* [elektronický zdroj]. IGI Global, 2014. 486 s. [cit. 2023-10-28]. ISBN 978-1-4666-5008-4. Dostupné na: <https://doi.org/10.4018/978-1-4666-5007-7.ch004>
5. CANOE TRIPS. Kolové mlyny na Malom Dunaji [online]. [cit. 12-01-2023]. Dostupné na: <https://www.canoetrips.sk/vodne-mlyny>
6. CESTA SNP. Čo je Cesta hrdinov SNP? [online]. [cit. 10-20-2023]. Dostupné na: <https://cestasnp.sk/pred/articles/article/60>
7. CESTU ZA MENEJ. Kolárovo – Drevený most a lodný mlyn [online]. Publikované 22.8.2020. [cit. 12-01-2023]. Dostupné na: <https://cestuzamenej.sk/2020/08/22/kolarovo-dreveny-most-a-lodny-mlyn/>
8. CESTUJ ZA MENEJ. Vodné mlyny na Malom Dunaji – Fotoblog zo západného Slovenska [online]. Publikované 1.4.2021. [cit. 12-01-2023]. Dostupné na: <https://cestuzamenej.sk/2021/04/01/vodne-mlyny-na-malom-dunaji-fotoblog-zo-zapadneho-slovenska/>
9. COUNCIL OF EUROPE. Cultural Routes of the Council of Europe Programme - Activity Report 2022, s. 11-12. [online]. [cit. 10-16-2023]. Dostupné na: <https://rm.coe.int/ar-2022-web-version-lowres/1680ac9a3c>

10. COUNCIL OF EUROPE. "Cultural Routes of the Council of Europe" Certification [online]. [cit. 10-16-2023]. Dostupné na: <https://www.coe.int/en/web/cultural-routes/about>
11. CSAPÓ, János. The Role and Importance of Cultural Tourism in Modern Tourism Industry. In *Strategies for Tourism Industry - Micro and Macro Perspectives*. [elektronický zdroj]. InTech, 2012. 406 s. [cit. 11-10-2023]. ISBN 978-953-51-0566-4. Dostupné na: <https://doi.org/10.5772/2685>
12. CYRIL AND METHODIUS ROUTE. Cyrillo-Methodian cultural heritage [online]. [cit. 10-19-2023]. Dostupné na: <https://www.cyril-methodius.cz/theme/>
13. ČUKANOVÁ, Miroslava - PIRKOVSKÁ, Alena. Tradície a zvyky v cestovnom ruchu. In *Ekonomika Cestovného Ruchu a Podnikanie : vedecký časopis OBF EU v Bratislave* [online]. Bratislava: Katedra služieb a cestovného ruchu, 2019, roč. 11, č. 1, s. 7. [cit. 10-28-2023]. ISSN 1337 – 9313. Dostupné na: https://of.euba.sk/www_write/files/veda-vyskum/ecrp/ecrp-2019-01.pdf#page=7
14. DANUBE ISLANDS. Vodný mlyn (Jahodná) [online]. [cit. 12-01-2023]. Dostupné na: <https://danubeislands.sk/zaujímavosti/vodne-mlyny/vodny-mlyn-jahodna>
15. DOMALENKA. Kolový vodný mlyn Jahodná [online]. [cit. 12-01-2023]. Dostupné na: <https://domalenka.sk/atrakcie/kolovy-vodny-mlyn-jahodna>
16. DOMALENKA. Vínná cesta Záhorie [online]. [cit. 10-15-2023]. Dostupné na: <https://domalenka.sk/atrakcie/vinna-cesta-zahorie>
17. DOMALENKA. Vodný mlyn Dunajský Klátov [online]. [cit. 12-01-2023]. Dostupné na: <https://domalenka.sk/atrakcie/vodny-mlyn-dunajsky-klatov>
18. ĎURÍČEK, Andrej. Splav Malého Dunaja spraví dobrodruha aj z kancelárskej krysy [online]. Publikované 25.7.2021. [cit. 01-02-2024]. Dostupné na: <https://balove.sk/splav-maleho-dunaja-spravi-dobrodruha-aj-z-kancelarskej-krysy>
19. FAFOUTI, Aspasia et al. *Designing Cultural Routes as a Tool of Responsible Tourism and Sustainable Local Development in Isolated and Less Developed Islands: The Case of Symi Island in Greece* [elektronický zdroj]. Land, 2023. 12(8), 1590. 39 s. [cit. 2023-10-27]. Dostupné na: <https://doi.org/10.3390/land12081590>
20. FARKAŠOVÁ, Debora. Mlyny a mlynárske remeslo na Malom Dunaji : študentská vedecká odborná a umelecká činnosť. Školiteľ: prof. PhDr. Jaroslav

- Čukan, CSc. Nitra : Filozofická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, 2022. 17 s.
21. GRAF, Manuela - POPOSKU, Jovan. Cultural Routes as Innovative Tourism Products and Possibilities of their Development. In *International Journal of Cultural and Digital Tourism* [online]. Belehrad: University Singidunum, 2016, roč. 3, č. 1, s. 25 – 35. ISSN 2241-9705. Dostupné na: https://iacudit.org/journal/volumes/v3n1/v3n1_24-44.pdf
 22. GREGOROVÁ, Bohuslava a kol. *Cestovný ruch a regionálny rozvoj*. 1. vyd. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici Belianum, 2015. 198 s. ISBN 978-80-557-0952-9.
 23. GUDEK ŠNAJDAR, Tea. Cultural tourism explained: How to be a cultural tourist [online]. Publikované 19.8.2022. [cit. 11-10-2023]. Dostupné na: <https://culturetourist.com/cultural-tourism/cultural-tourism-explained-how-to-be-a-cultural-tourist/>
 24. HISTORIC CAFÉS ROUTE. The idea [online]. [cit. 10-20-2023]. Dostupné na: <https://historiccafesroute.com/the-idea/>
 25. CHRÁNENÁ KRAJINNÁ OBLASŤ VÝCHODNÉ KARPATY. Karpatská drevená cesta [online]. [cit. 10-20-2023]. Dostupné na: <https://chkovychodnekarpaty.sopsr.sk/navstevnici/680-2/karpatska-drevena-cesta/>
 26. IAKOVAKI, Eleftheria et al. *Analyzing Cultural Routes and their Role in Advancing Cultural Heritage Management within Tourism: A Literature Review* [elektronický zdroj]. Encyclopedia, 2023. 3(4), s. 1509-1522. [cit. 2023-10-27]. Dostupné na: <https://doi.org/10.20944/preprints202310.1714.v1>
 27. IBERDOLA. Cultural tourism, the best way to travel and get to know the world [online]. [cit. 11-10-2023]. Dostupné na: <https://www.iberdrola.com/culture/what-is-cultural-tourism-and-importance>
 28. KETURIST. Turnianska vínna cesta [online]. [cit. 10-15-2023]. Dostupné na: <https://www.slovensky-kras.eu/info/zaujímavosti/turnianska-vinna-cesta/>
 29. KISKATRAVEL. Vínne cesty Slovenska [online]. Publikované 4. 9. 2017. [cit. 10-15-2023]. Dostupné na: <https://www.kiskatravel.sk/blog/vinne-cesty/vinne-cesty-Slovenska>
 30. KMECO, Ľubomír. *Regionalizácia a stratégia cestovného ruchu na Slovensku* [online]. Acta Universitatis Carolinae Iuridica, 2016, roč. 62, č. 3, s. 157-168.

- [cit.10-28-2023]. ISSN: 0323-0619. Dostupné na:
<https://doi.org/10.14712/23366478.2016.44>
31. KRAJSKÁ ORGANIZÁCIA CESTOVNÉHO RUCHU NITRIANSKY KRAJ. Čo sú Kultúrne cesty Rady Európy? [online]. [cit. 10-16-2023]. Dostupné na:
<https://krizomkrajom.sk/europska-kulturna-cesta-sv-cyrila-a-metoda/>
 32. KULTÚRNE CESTY. Cyrilo-metodská cesta [online]. [cit. 10-19-2023]. Dostupné na: <https://www.kulturnecesty.sk/cyrilo-metodska-cesta/>
 33. KULTÚRNE CESTY. O kultúrnych cestách [online]. [cit. 10-27-2023]. Dostupné na: <https://www.kulturnecesty.sk/o-kulturnych-cestach/>
 34. KULTÚRNE CESTY. Transromanica [online]. [cit. 10-19-2023]. Dostupné na: <https://www.kulturnecesty.sk/transromanica/>
 35. LEXIKON. Vinne cesty Slovenskom [online]. Publikované 25.6.2019. [cit. 10-15-2023]. Dostupné na: <https://www.lexikon.sk/vinne-cesty-slovenskom/>
 36. LITOMERICKÝ, Juraj. *Kultúrny cestovný ruch*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2021, 105 s. ISBN 978-80-225-4791-8.
 37. LITOMERICKÝ, Juraj. Zmeny v dopyte a v ponuke kultúrneho cestovného ruchu po roku 2020. In *Súčasnosť cestovného ruchu v trajektórii budúcnosti*. Zlín : VeRBuM, 2020. s. 273-312. ISBN 978-80-88356-05-9
 38. MACH, František – SOUKUPOVÁ Jana. Vinna turistika na Slovensku a u susedov [online]. Publikované 3.3.2016. Dostupné na: <https://noveslovo.eu/archiv/vinna-turistika-na-slovensku-a-u-susedov/>
 39. MATLOVIČOVÁ, Kvetoslava – KLAMÁR, Radoslav – MIKA Mirosław. *Turistika a jej formy*. 1. vyd. Prešov : Prešovská univerzita, Fakulta humanitných a prírodných vied. Grafotlač Prešov, 2015, 550 s. ISBN 978-80-555-1530-4.
 40. MOIRA, Polyxeni. Cultural - religious routes and their tourism valorization: “In the footsteps of the Apostle Paul” in Greece. In *The Bible and Global Tourism e* [elektronický zdroj]. T&T Clark, Bloomsbury Publishing, 2021. 288 s. [cit. 2023-10-27]. ISBN 978-0-5676-9840-7. Dostupné na: <http://dx.doi.org/10.5040/9780567681416.ch-007>
 41. MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Kultúrne cesty Rady Európy [online]. Publikované 13.11.2020. [cit. 10-16-2023]. Dostupné na: <https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/medzinarodna-spolupraca/rada-europy/kulturne-cesty-rady-europy/>

42. NADÁCIA EKOPOLIS. EuroVelo 13 Cesta Železnej opony - Cyklotrasa našou prírodou a históriou [online]. 2014. [cit. 10-19-2023]. Dostupné na: https://www.eurovelo.sk/images/stories/eurovelo13/tlacene_materialy/ITC_10x21_cm_web.pdf
43. OBČIANSKE ZRDUŽENIE KUKKONIA. Lodný mlyn v Kolárove [online]. [cit. 12-01-2023]. Dostupné na: <https://kukkonnia.sk/lodny-mlyn-v-kolarove>
44. OBEC DUNAJSKÝ KLÁTOV. Vodný mlyn Dunajský Klátov [online]. [cit. 12-01-2023]. Dostupné na: <https://www.dunajskyklatov.sk/obec-68/vodny-mlyn/>
45. OBEC JELKA. Vodný kolový mlyn a skanzen v Jelke [online]. [cit. 12-01-2023]. Dostupné na: <https://jelka.sk/obec/vodny-kolovy-mlyn-a-skanzen-v-jelke/>
46. OBJAVITEĽ. Čarovné vodné mlyny na Malom Dunaji [online]. [cit. 12-02-2023]. Dostupné na: <https://www.objavitel.com/mlyny>
47. OBLASTNÁ ORGANIZÁCIA CESTOVNÉHO RUCHU SPIŠ. Plán rozvoja destinácií v pôsobnosti OOCR Slovenský raj & Spiš 2016 – 2018 (2020) [online]. Publikované december 2015. [cit. 10-27-2023]. Dostupné na: https://vraji.sk/wp-content/uploads/2018/04/Plan-destinacie_final_080416.pdf
48. OHRIDSKA-OLSON, Rossitza Vassileva. Cultural Tourism: Definitions and Typology – A Research Note [online]. Publikované 8.10.2015. [cit. 06-11-2023]. Dostupné na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3318843
49. OREMUSOVÁ, Daša et al. Využitelnost' potenciálu Oravského hradu v rozvoji regiónu. In *Aktuální problémy cestovního ruchu. Overtourism – riziko prodestinace: 15. mezinárodní konference*. 1. vyd. Jihlava : Vysoká škola polytechnická, 2020, s. 297. [cit. 2023-10-28]. ISBN 978-80-88064-46-6. Dostupné na: <https://www.ukm.ff.ukf.sk/historickecesty/wp-content/uploads/2020/10/Krogmann-a-kol.-Vyuzitelnost-potencialu-Oravskeho-hradu-v-rozvoji-regionu-Utilization-of-the-Potential-of-Orava-Castle-for-the-Regional-Development.pdf>
50. PAMIATKOVÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Stredoveké nástenné maľby na Gemeri a v Malohonte sa zaradili do prestížnej spoločnosti lokalít Európskeho dedičstva [online]. Publikované 20.6.2022. [cit. 10-15-2023]. Dostupné na: <https://www.pamiatky.sk/page/stredoveke-nastenne-malby-na-gemeri-a-v-malohonte-sa-zaradili-do-prestiznej-spolocnosti-lokalit-europskeho-dedicstva/>

51. POUTNICTVÍ. Svatomartinská cesta – Via Sancti Martini (Martinusweg) [online]. Publikované 11.11.2022. [cit. 10-20-2023]. Dostupné na: <https://poutnictvi.cz/svatomartinska-cesta-via-sancti-martini-martinusweg-spojuje-rodiste-sv-martina-s-mistem-kde-stal-biskupem-a-svetcem/>
52. REGIÓN HONT. Hontianska vínna cesta [online]. Publikované 22.6.2021. [cit. 11-24-2023]. Dostupné na: <https://www.regionhont.sk/hontianska-vinna-cesta>
53. REGIÓN NOVOHRAD. Veľkokrtíšska vínna cesta [online]. [cit. 11-24-2023]. Dostupné na: <https://regionnovohrad.sk/polozka/velkokrtisska-vinna-cesta/>
54. SAN MARTINO IN VENETO. The Via Sancti Martini [online]. [cit. 10-20-2023]. Dostupné na: <https://www.sanmartinoinveneto.it/en/la-via-sancti-martini/>
55. SEREDSITY. Niečo z histórie mlynárstva [online]. Publikované 22.8.2020. [cit. 12-02-2023]. Dostupné na: <https://seredsity.sk/spoznajte-krasu-a-rozmanitost-vodnych-mlynov-v-okoli-serede-su-jednoducho-nadherne-a-oplati-sa-ich-navstivit/>
56. SLOVAKIASITE. Vínna cesta po Slovensku [online]. [cit. 10-15-2023]. Dostupné na: <http://www.slovakiasite.com/sk/vinna-cesta.php>
57. SLOVAKIA TRAVEL. Európska kultúrna cesta sv. Cyrila a Metoda [online]. [cit. 10-19-2023]. Dostupné na: <https://slovakia.travel/europska-kulturna-cesta-sv-cyrila-a-metoda>
58. SLOVAKIA TRAVEL. Kolový mlyn v Tomášikove [online]. [cit. 12-01-2023]. Dostupné na: <https://slovakia.travel/kolovy-mlyn-v-tomasikove>
59. SLOVAKIA TRAVEL. Malokarpatská vínna cesta [online]. [cit. 10-15-2023]. Dostupné na: <https://slovakia.travel/malokarpatska-vinna-cesta>
60. SLOVAKIA TRAVEL. Po hradoch, mestách i prírode [online]. [cit. 10-20-2023]. Dostupné na: <https://slovakia.travel/co-vidiet-a-robit/sport-a-aktivny-oddych/tematicke-cesty>
61. SLOVAKIA TRAVEL. Železná cesta Gemerom (Via Magna) [online]. [cit. 10-20-2023]. Dostupné na: <https://slovakia.travel/zelezna-cesta-gemerom-via-magna>
62. SLOVAKIA TRAVELS. Gotická cesta [online]. [cit. 10-20-2023]. Dostupné na: <https://www.sloviatravels.com/sk/trasy/goticka-cesta.html>
63. SLOVAKIA TRAVELS. Vínna cesta [online]. [cit. 10-15-2023]. Dostupné na: <https://www.sloviatravels.com/sk/trasy/vinna-cesta.html>
64. SLOVANDER. Mlynárstvo na Slovensku a tipy na výlety, kam sa za mlynmi vydať [online]. Publikované 7.10.2022. [cit. 12-02-2023]. Dostupné na:

- <https://slovander.sk/vyletno/mlynarstvo-na-slovensku-a-tipy-na-vylety-kam-sa-za-mlynmi-vydat/>
65. SLOVENSKÝ DOM CENTROPE. Tématické cesty [online]. [cit. 03-22-2024]. Dostupné na: <https://domcentrope.sk/cesta-krizov/>
 66. STARTITUP. Slovenské Toskánsko|Strekovská vínna cesta [online]. Publikované 9.9.2020. [cit. 11-24-2023]. Dostupné na: <https://www.startitup.sk/ja-som-slovensko-juh/>
 67. SVÄTOJAKUBSKÁ CESTA NA SLOVENSKU CAMINO DE SANTIAGO. Trasa [online]. [cit. 10-20-2023]. Dostupné na: <https://www.caminodesantiago.sk/trasa/>
 68. ŠAMBRONSKÁ, Kristína. *Mestský a kultúrny turizmus. Úvod do problematiky*. 1. vyd. Prešov : Bookman, 2017. 90 s. ISBN 978-80-8165-223-3.
 69. TOKAJ REGION. Združenie Tokajská vínna cesta [online]. [cit. 10-15-2023]. Dostupné na: <https://tokajregion.sk/o-zdruzeni/zdruzenie-tokajska-vinna-cesta/>
 70. TRANSROMANICA. What is Transromanica? [online]. [cit. 10-19-2023]. Dostupné na: <https://www.transromanica.com/>
 71. TRNAVSKÉ RÁDIO. Vodný kolový mlyn v Tomášikove bude hotový do konca roka [online]. Publikované 20.7.2023. [cit. 12-01-2023]. Dostupné na: <https://trnavske.radio/2023/07/20/vodny-kolovy-mlyn-v-tomasikove-bude-hotovy-do-konca-roka/>
 72. UNESCO. Cutting Edge | Bringing cultural tourism back in the game [online]. Publikované 1.3.2021. [cit. 11-10-2023]. Dostupné na: <https://www.unesco.org/en/articles/cutting-edge-bringing-cultural-tourism-back-game>
 73. UNWTO. *Affiliate Members Global Report, Volume 12 – Cultural Routes and Itineraries* [elektronický zdroj]. Madrid : UNWTO, 2015. 146 s. [cit. 11-30-2023]. ISBN 978-92-844-1770-4. Dostupné na: <https://doi.org/10.18111/9789284417704>
 74. UN TOURISM. Tourism and culture. [online]. [cit. 10-28-2023]. Dostupné na: <https://www.unwto.org/tourism-and-culture>
 75. UNWTO. *Tourism and Culture Synergies* [elektronický zdroj]. Madrid : UNWTO, 2018. 160 s. [cit. 10-28-2023]. ISBN 978-92-844-1896-1. Dostupné na: <https://doi.org/10.18111/9789284418978>

76. ÚSTAV TURIZMU. Metodika – štandardy budovania tematických ciest [online]. Publikované marec 2017. [cit. 10-27-2023]. Dostupné na: https://domcentrope.sk/wp-content/uploads/2019/11/Metodika_TC.pdf
77. VIA REGIA ZEITREISE. Was ist die Via Regia? [online]. [cit. 03-21-2024]. Dostupné na: <https://viaregia-zeitreise.de/viaregia/>
78. VINO. Slovensko - Malokarpatská vinohradnícka oblasť [online]. [cit. 03-21-2024]. Dostupné na: <https://www.vino.sk/blog/post/slovensko-malokarpatska-vinohradnicka-oblast/>
79. WORLD HISTORY ENCYCLOPEDIA. The Silk Road [online]. Publikované 26.4.2012. [04-04-2024]. Dostupné na: <https://www.worldhistory.org/image/146/the-silk-road/>
80. ZDRUŽENIE EKOLOGICKÉHO CESTOVNĚHO RUCHU. Nitrianska kráľovská vínna cesta [online]. [cit. 10-15-2023]. Dostupné na: <http://www.nkvc.eu/index.php/profil-zdruzenia>
81. ZDRUŽENIE MALOKARPATSKÁ VÍNNA CESTA. Malokarpatská vínna cesta [online]. [cit. 10-15-2023]. Dostupné na: <https://mvc.sk/>

Zoznam príloh

Príloha č. 1 Zoznam kultúrnych ciest Rady Európy podľa témy v roku 2022

Príloha č. 2 Vzor dotazníka

Príloha č. 1

Zoznam kultúrnych ciest Rady Európy podľa témy v roku 2022

Cesty založené na histórii a civilizáciách

The Hansa (1991)
Viking Route (1993)
Routes of El legado andalusí (1997)
Phoenicians' Route (2003)
VIA REGIA (2005)
Prehistoric Rock Art Trails (2010)
European Route of Megalithic Culture (2013)
Via Habsburg (2014)
Roman Emperors and Danube Wine Route (2015)
European Routes of Emperor Charles V (2015)
Destination Napoleon (2015)
Via Charlemagne (2018)
Iron Curtain Trail (2019)
Liberation Route Europe (2019)
Aeneas Route (2021)
Iron Age Danube Route (2021)

Cesty založené na náboženstve

Santiago de Compostela Pilgrim Routes (1987)
Via Francigena (1994)
European Route of Jewish Heritage (2004)
Saint Martin of Tours Route (2005)
Cluniac Sites in Europe (2005)
European Route of Cistercian Abbeys (2010)
Route of Saint Olav Ways (2010)
Huguenot and Waldensian Trail (2013)
Routes of Reformation (2019)
Via Romea Germanica (2020)
Cyril and Methodius Route (2021)

Cesty založené na umení a architektúre

European Mozart Ways (2004)
TRANSROMANICA - The Romanesque Routes of European Heritage (2007)
European Cemeteries Route (2010)
European Route of Historical Thermal Towns (2010)
ATRIUM - Architecture of Totalitarian Regimes of the 20th Century in Europe's Urban Memory (2014)
Réseau Art Nouveau Network (2014)
In the Footsteps of Robert Louis Stevenson (2015)
Fortified Towns of the Grande Region (2016)
Impressionisms Routes (2018)
European Route of Industrial Heritage (2019)
Le Corbusier Destinations: Architectural Promenades (2019)
European Route of Historic Gardens (2020)
Alvar Aalto Route - 20th Century Architecture and Design (2021)
European Route d'Artagnan (2021)
European Fairy Tale Route (2022)
Women Writers Route (2022)

Cesty založené na prírode a ručných prácach

Pyrenean Iron Route (2003)
Routes of the Olive Tree (2005)
Iter Vitis Route (2009)
European Route of Ceramics (2012)
Historic Cafés Route (2022)

Zdroj: Council of Europe, 2022 (vlastné spracovanie)

Príloha č. 2

Vzor dotazníka

Vážená respondentka, vážený respondent,

dovoľujem si Vás požiadať o vyplnenie krátkeho dotazníka k mojej diplomovej práci na tému Tematické cesty pre rozvoj kultúrneho cestovného ruchu, ktorú riešim na Obchodnej fakulte EU v Bratislave. Cieľom je zistiť Váš postoj a názory, prípadne skúsenosť spojenú s tematickými cestami. Tematická cesta spája viacero atrakcií a lokalít kultúrneho dedičstva pomocou spoločnej témy. Témou môže byť spoznávanie našich koreňov, dávnej i nedávnej histórie, významných osobností, rozmanitých lokalít a pamiatok kultúrneho dedičstva.

Dotazník je anonymný a jeho vyplnenie Vám nezaberie viac ako 5 minút.

Za každý Váš názor, vyplnenie dotazníka a prípadne jeho prezdieľanie ostatným ľuďom budem veľmi vďačný. Majte ešte pekný deň 😊😊

1. Absolvovali ste, resp. zúčastnili ste sa niekedy tematickej cesty?
 - Áno
 - Nie
 - Neviem / nepamätám si

2. Aký bol Váš hlavný motív cesty? (môžete vybrať viacero možností) **OTÁZKA IBA PRE TÝCH, KTORÍ ODPOVEDALI v otázke č. 1 ÁNO**
 - „Koniček“, záľuba v cestovaní
 - Spoznávanie nových atrakcií
 - Chýbalo mi to na zozname nenavštvivených miest
 - Výlet s rodinou, priateľmi
 - Aktívne využitie voľného času
 - Podpora rozvoja turizmu, miestnej a regionálnej ekonomiky
 - Iné, prosím sem napíšte.....

3. Plánujete v budúcnosti absolvovať, resp. zúčastniť sa na nejakej tematickej ceste?
 - Áno (resp. skôr áno), plánujem
 - Nie (resp. skôr nie), neplánujem
 - Neviem

4. Ktoré z nasledujúcich faktorov boli/by boli pre Vás rozhodujúce pri výbere tematickej cesty? (vyberte prosím MAXIMÁLNE 3 faktory)
 - Cena (vstupné na atrakcie, pohonné hmoty)
 - Vzdialenosť od miesta bydliska
 - Časová dostupnosť
 - Dopravná dostupnosť
 - Dĺžka trvania tematickej cesty
 - Prístup pre zdravotne znevýhodnených ľudí
 - Atraktivnosť danej pamiatky
 - Dostupnosť ubytovacích a stravovacích zariadení v okolí atrakcie
 - Dostupnosť rekreačných a zábavných služieb v okolí atrakcie
 - Návšteva spojená s inými zaujímavými miestami v okolí
 - Dostupnosť sprievodcu
 - Žiaden z faktorov
 - Iné, prosím sem napíšte.....

5. Vedeli by ste uviesť aspoň 1 konkrétny príklad tematickej cesty, ktorá sa nachádza na území Slovenskej republiky?
6. Sú podľa Vášho názoru na Slovensku dostatočne propagované tematické cesty?
- Áno
 - Nie
 - Nevie, nemám v tom prehľad
7. Ako by ste zhodnotili potenciál Slovenska pre ďalší rozvoj kultúrneho cestovného ruchu prostredníctvom tematických ciest?
- Výborný
 - Veľmi dobrý
 - Slabý
 - Nedostatočný
 - Nevie posúdiť
8. Ako by ste zvýšili návštevnosť tematických ciest na Slovensku?
- Zvýšením propagácie
 - Zlepšením označenia a orientácie k danej atraktivite
 - Modernizáciou atrakcií
 - Rozšírením ponuky o ďalšie tematické cesty, atrakcie
 - Zlepšením dopravnej dostupnosti
 - Vybudovaním hotelov, reštaurácií, informačných centier v okolí
 - Vytvorením programu, podujatí pre návštevníkov
 - Iné, prosím sem napíšte.....
9. Ak by ste si mohli vybrať, ktoré z nasledujúcich kategórií tematických ciest by ste navštívili?
- Zameraná na spoznávanie kultúry
 - Zameraná na gastronómiu
 - Zameraná na spoznávanie života známych osobností
 - Zameraná na turistiku
 - Zameraná na tradičné spôsoby výroby a výrobky
 - Pútnické/náboženské tematické cesty
 - Historické obchodné cesty
 - Žiadnu z uvedených možností
 - Inú, prosím sem napíšte.....
10. Pohlavie
- Muž
 - Žena
 - Nebinárne
11. Do akej vekovej skupiny sa zaraďujete?
- 0 – 19 rokov
 - 20 – 39 rokov
 - 40 – 59 rokov
 - 60 a viac rokov

Zdroj: vlastné spracovanie